2020 йил 25 январдан чиқа бошлаган

Миллий тикланишдан — миллий юксалиш сари

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН

Ижтимоий-сиёсий газета

№ 37 (1636), 2026 йил 24 февраль, сешанба

www.yuz.uz yuz.uznews yuz_official yuz.uz_news yuz.uz_news

ЎЗБЕКИСТОН ПРЕЗИДЕНТИ МАСЛАҲАТЧИ СУМА ЧАКРАБАРТИ БИЛАН УЧРАШУВ ЎТКАЗДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 23 февраль куни иқтисодий тараққиёт, самарали бошқарув ва халқаро ҳамкорлик масалалари бўйича маслаҳатчи Сума Чакрабартини қабул қилди.

Маслаҳатчининг “Ўзбекистон — 2030” стратегиясида белгиланган вазифаларнинг амалга оширилишини қўллаб-қувватлашга қаратилган фаолиятининг асосий йўналишлари муҳокама қилинди.

Хотин-қизларнинг иқтисодий имкониятларини кенгайтириш, умумтаълим муассасалари салоҳияти ва инвесторлар билан стратегик коммуникацияни ривожлантириш масалаларига алоҳида эътибор қаратилди.

Иқтисодий ислоҳотлар, давлат бошқаруви, таълим соҳаларидаги илғор халқаро тажриба ва стратегик режалаштириш амалиётини изчил жорий этиш муҳимлиги таъкидланди.

Шунингдек, халқаро майдонда мамлакатимиз инвестиция салоҳиятини тарғиб қилишни янада кенгайтириш масаласига тўхталиб ўтилди.

ЎзА

ЙИРИК ЭНЕРГЕТИКА ЛОЙИҲАЛАРИ ТИЗИМ БАРҚАРОРЛИГИНИ ТАЪМИНЛАЙДИ

Президент Шавкат Мирзиёев йирик энергетика лойиҳаларини амалга ошириш, энергия тизими барқарорлигини таъминлаш ва энергия самарадорлигини ошириш масалалари бўйича йиғилиш ўтказди.

Танқидий таҳлил руҳида ўтган йиғилишда қайд этилганидек, мамлакатимизда электр энергияси бўйича жами генерация қувватлари 25,8 минг мегаваттга етди. Шундан қуёш, шамол ва гидроэнергетика 8 минг мегаваттни, яъни умумий ҳажмнинг 31 фоизини ташкил этмоқда. 2026 йилда электр энергияси ишлаб чиқариш ҳажмини 90 миллиард киловатт-соатга етказиш режалаштирилган бўлиб, бу 2020 йилга нисбатан 40 фоиз ўсиш демакдир.

Жорий йилда иқтисодий ўсиш ҳамда тармоқларда ишлаб чиқариш ҳажмларининг ошиши ҳисобига электр истеъмоли яна 1 миллиард киловатт-соатга ортиши кутилмоқда. Шу муносабат билан аҳоли ва иқтисодиёт эҳтиёжларига мос равишда энергия ресурсларини узлуксиз етказиб бериш, тармоқларни янгилаш, инвестицияларни кўпайтириб, йирик лойиҳаларни ўз вақтида ишга тушириш биринчи навбатдаги вазифа сифатида белгиланди.

Бугунги кун ҳолатига кўра, ёқилғи-энергетика мажмуидаги инвестиция портфели 133 та лойиҳани қамраб олган бўлиб, умумий қиймати 51,4 миллиард долларни ташкил этмоқда. Шундан 43 миллиард долларлик 73 та йирик лойиҳа бўйича тизимли ёндашув қилиб, йил якунига қадар 6 минг 770 мегаватт янги қувватларни ишга тушириш зарурлиги кўрсатиб ўтилди. Бу 2,8 минг мегаватт қуёш, 2,5 минг мегаватт иссиқлик, 470 мегаватт шамол, 68 мегаватт гидроэнергетика қувватлари ҳамда 884 мегаватт энергия сақлаш тизимларидир.

Бироқ айрим лойиҳаларни келишиш ва ер ажратиш билан боғлиқ жараёнларда турли сусткашликларга йўл қўйилаётгани оқибатида мавжуд лойиҳаларни кенгайтириш ҳамда янгиларини бошлаш орқага сурилаётгани танқид қилинди. Мутасаддиларга ер ажратиш ва тоифасини ўзгартириш ишларини тезлаштириш топширилди.

Умуман, жойларда энергетикани ривожлантириш ва энерготежамкорликни таъминлашда Энергетика вазирлиги ҳамда ҳокимликлар яқин ҳамкорлик ва мувофиқлашув асосида ишлаши зарурлиги қайд этилди.

Лойиҳаларни амалга оширишда маҳаллий ишлаб чиқарувчилар ва маҳсулотлар иштирокини янада кенгайтириш муҳим экани таъкидланди. 2025 йилда инвестиция лойиҳаларида маҳаллий компонент улуши 737 миллион долларни ташкил этган бўлса, 2026 йилда бу кўрсаткични 1 миллиард доллардан ошириш мақсад қилинган.

Давоми 2-бетда

ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ МАШИНАСОЗЛИГИДА МАҲАЛЛИЙ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ КЕНГАЙТИРИЛАДИ

Президент Шавкат Мирзиёев қишлоқ хўжалигини махсус техника билан таъминлаш ҳамда соҳага рақамли технологияларни кенг жорий этиш юзасидан тақдимот билан танишди.

Бугунги кунда қишлоқ хўжалигида механизация даражаси 81 фоизни ташкил этмоқда. Жумладан, сўнгги йилларда 1 минг 756 та пахта териш машинаси харид қилинди ва пахта териминг механизация даражаси 52 фоизга етди. Ўтган мавсумда 2,1 миллион тонна пахта машина ёрдамида йиғиб олинган. Бунинг ҳисобига кейинги беш йилда қўл меҳнати 1,8 баробар қисқарди.

Навбатдаги вазифа — пахтани машинада териш улушини камида 70 фоизга етказиш. Бунинг учун 2026 йилда 800 та пахта териш машинаси, шунингдек, 6 мингта сеялка, трактор ва комбайн харид қилиниши режалаштирилган. Умуман, йил давомида 10 мингта янги техника харид қилиниб, қишлоқ хўжалиги техникалари парки 292 мингтага етказилиши кўзда тутилган.

Янги техникаларни фермерларга қулай шартларда лизингга бериш мақсадида халқаро молия институтларидан 400 миллион доллар жалб қилинади. Техникалар миллий валютада 2 йиллик имтиёзли давр билан 10 йилга 18 фоиз ставкада берилиб, кредит ставкасининг 8 фоизи бюджет ҳисобидан қоплаб берилади.

Тақдимотда мамлакатимизда қишлоқ хўжалиги машинасозлигини ривожлантириш, маҳаллий ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатишни кенгайтириш устувор вазифа экани таъкидланди.

2026-2028 йилларда маҳаллий ишлаб чиқариладиган техника ва агрегатлар ҳажмини 5 баробарга, маҳаллийлаштириш даражасини қўшимча 10 фоизга ошириш муҳим экани кўрсатиб ўтилди. Хусусан, 2026 йилда ишлаб чиқариш 6 минг донагача етказилиши, 2028 йилга қадар маҳаллийлаштириш кўрсаткичи ўзиюрар техникада 30-35 фоизга, осма ва тиркамали техникада 60-65 фоизга чиқарилиши режалаштирилган.

Техника ва агрегатларни сотиб олишда субсидиялашнинг амалдаги тизимини маҳаллийлаштириш даражаси 25 фоиздан юқори бўлган техникага татбиқ этилмоқда. Тақдимотда талаб юқори бўлган 3 турдаги импорт техника бўйича ҳам субсидия ажратишни йўлга қўйиш таклиф қилинди. Умуман, жорий йилда техника қийматининг 15 фоизини қоплаш учун 660 миллиард сўм субсидия йўналтирилиши кўзда тутилган.

Тақдимотда Тошкент трактор заводи фаолиятини соғломлаштириш ва қўллаб-қувватлаш чора-тадбирлари ҳам кўриб чиқилди.

Соҳада замонавий банк хизматларини йўлга қўйиш, рақамли технологиялар ва сунъий интеллектга асосланган ечимларни жорий қилиш борасидаги ишлар ҳам тақдимот қилинди.

2025 йилда “Агробанк” АТБ томонидан қишлоқ хўжалиги техникаси учун 1,6 триллион сўмлик кредитлар ажратилган бўлса, жорий йилда бу кўрсаткични 3,9 триллион сўмга етказиш кўзда тутилган. Кредитлаш жараёнларини автоматлаштириш натижасида кредит ажратиш муддати 3 кундан 3 соатгача қисқариши кутилмоқда.

Бундан ташқари, мижозларга комплекс қишлоқ хўжалиги хизматлари кўрсатилади. Бунда ҳар бир ҳудудда биттадан агрохизмат зоналари ташкил этилади ва уларда қишлоқ хўжалиги агенти фаолият юритади. Ушбу зоналарда фермерлар бир жойнинг ўзида банк, консалтинг, мониторинг, тупроқ таҳлили, кўчат етказиб бериш хизматлари, агроном маслаҳатидан фойдаланишлари, ўқув курслари ҳақида маълумот олишлари мумкин бўлади.

Банкнинг чорвачилик ва мевачиликда, сувни сарфини “ақлли” бошқаришда сунъий интеллектдан фойдаланиш бўйича пилот лойиҳаларни амалга ошириш, қишлоқ хўжалигида стартапларни молиялаштириш мақсадида устав капитали 100 миллиард сўмлик янги венчур компаниясини таъсис этиш борасидаги режалари ҳам кўриб чиқилди.

Давлатимиз раҳбари таклифларни маъқуллаб, қишлоқ хўжалигида механизация даражасини янада ошириш, маҳаллий ишлаб чиқариш ва сервисни ривожлантириш, рақамли платформалар орқали мониторинг ва молиявий хизматларни яхшилаш юзасидан мутасаддиларга бир қатор кўрсатмалар берди.

ЎзА

НЕФТЬ ВА ГАЗ ТАРМОҒИДАГИ ИШЛАР САМАРАДОРЛИГИ КЎРИБ ЧИҚИЛДИ

Президент Шавкат Мирзиёев “Ўзбекнефтгаз” акциядорлик жамияти фаолияти самарадорлигини ошириш бўйича берилган топшириқлар ижроси билан танишди.

Жорий йил 30 январь куни бўлиб ўтган тақдимотда компания фаолиятида операцион самарадорликни ошириш ва молиявий барқарорликни таъминлаш, геология-қидирув ишларини кенгайтириб, углеводород захираларини кўпайтириш бўйича қатор вазифалар белгилаб берилган эди.

Бугун давлатимиз раҳбари бу борадаги ишларнинг бориши ҳақида ахборот билан танишди.

Аввало, компания фаолиятида харажатларни мақбуллаштириш бўйича кўрилаётган чоралар ҳақида маълумот берилди. Жумладан, марказий аппаратнинг ташкилий тузилмаси қайта кўриб чиқилиб, оптималлаштирилмоқда. Ишлаб чиқариш хизматлари, товар ва материаллар нархлари ҳамда пудрат ишлари бўйича нархларни қайта кўриб чиқиш, кредит портфелини тартибга солиш бошланди. Соҳага оид бўлмаган активлар тасарруфдан чиқарилмоқда.

Давоми 2-бетда

МАҲАЛЛА ВА ЁШЛАР ЖАМИЯТНИНГ ИККИ ТАЯНЧ УСТУНИ

Ўзбекистон сиёсий ҳаётида ҳар бир йил номи бежиз танланмайди. Жорий йилнинг “Маҳаллани ривожлантириш ва жамиятни юксалтириш йили” деб эълон қилиниши ҳам тасодиф эмас. Чунки маҳалла фақат маъмурий бўғин эмас, балки ёшлар тақдири, тарбияси ва ижтимоий муаммоларини ҳал қилиш маскани ҳамдир.

Маҳалла асрлар давомида ўзбек жамиятининг таянч устунларидан бири бўлиб келган. Бу масканда инсон ҳаёти гўдакликдан кексаликкача давом этади: бола шу ерда туғилади, улғаяди, оила қуради, қувонч ва ташвишларини қўни-қўшни билан бўлишади. Демак, маҳалла шунчаки ҳудудий бирлик эмас, қадриятлар, урф-одатлар, тарбия ва бирдамликни авлоддан авлодга ўтказиб келаётган ижтимоий мактабдир.

Давоми 5-бетда

ИҚТИСОДИЙ ЎСИШ СИФАТ ЖИҲАТИДАН ЮҚОРИ БОСҚИЧГА КЎТАРИЛМОҚДА

Яқинда давлатимиз раҳбари раислигида тармоқ ва ҳудудларда юқори иқтисодий ўсиш суръатларини таъминлашга бағишлаб ўтказилган видеоселектор йиғилиши мазмун-моҳиятига кўра, мамлакатимиз иқтисодий сиёсатининг сифат жиҳатидан янги босқичга ўтаётганини кўрсатиб берган дастурий муҳокама сифатида намоён бўлди.

Билдирилган фикрлар, қўйилган вазифалар ва танқидий мулоҳазалар иқтисодий ўсишга бўлган муносабатда муҳим бурилиш юз берганини кўрсатади. Энди иқтисодий натижалар фақат ялпи кўрсаткичлар билан эмас, балки уларнинг мазмуни, барқарорлиги ва аҳоли ҳаётига қай даражада таъсир қилаётгани билан баҳоланмоқда.

Агар аввалги йилларда “Иқтисодий ўсиш борми-йўқми?” деган савол устуворлик касб этган бўлса, бугун кун тартибида мутлақо бошқа масала турибди. Бу ўсиш қай тарзда, қайси манбалар ҳисобидан ва қай даражада сифатли таъминланмоқда? Айнан шу нуқта йиғилишнинг бош ғоясини белгилади.

2025 йил якунлари мамлакат иқтисодиётида ижобий тенденциялар барқарор тус олганини кўрсатади. Ялпи ички маҳсулот ҳажми 7,7 фоиз ўсиб, 147 миллиард доллардан ошгани минтақавий ва глобал шароитни инобатга олганда салмоқли натижа ҳисобланади.

Бироқ видеоселектор йиғилишида асосий эътибор айнан шу рақамга эмас, балки унинг таркибига қаратилди. Иқтисодий ўсишнинг ярмидан ортиғи хизматлар соҳаси ҳисобига тўғри келаётгани иқтисодиёт тузилмасида чуқур ўзгаришлар кечаётганидан далолат беради.

Қишлоқ хўжалигида ер ресурсларидан фойдаланиш самарадорлиги ва меҳнат унумдорлиги ошиши соҳада миқдорга эмас, иқтисодий натижага йўналтирилган бошқарув ёндашуви шаклланаётганини кўрсатмоқда.

Алоҳида таъкидланган масалалардан бири энергия самарадорлиги бўлди. Бир йил ичида бир долларлик қўшилган қиймат яратиш учун сарфланаётган энергия харажатлари 15 фоиз камайиши иқтисодий сиёсатда сифат ўзгаришлари бошланганини англатади.

Бу натижага фақат тежамкорлик чоралари билан эмас, балки илғор технологияларни жорий этиш, ишлаб чиқариш жараёнларини модернизациялаш, энергия ресурсларига муносабатни тубдан қайта кўриб чиқиш орқали эришилган. Энергия самарадорлиги масаласи йиғилишда алоҳида блок сифатида қўйилгани ҳам бежиз эмас. Чунки соҳада тежалган ҳар бир фоиз иқтисодиёт учун катта молиявий ва экологик самара беради.

Давоми 3-бетда

Диққат, янги лойиҳа:

“Уй-музейларда”

МУСИҚА ИЛМИНИНГ ХАЗИНАБОНИ

Юнус Ражабий ижодхонасига саёҳат

Мамлакатимиздаги кенг кўламли ислоҳотлар жараёнида миллий хотирани асраш, халқимизнинг бой маданий меросини чуқур ўрганиш ва тарғиб этиш давлат сиёсатининг устувор йўналишларидан.

Айниқса, сўнгги йилларда миллатнинг буюк фарзандлари, маърифатпарвар аждодларимиз яшаб ижод қилган муқаддас гўшалар — уй-музейлар фаолиятини такомиллаштиришга эътибор сезиларли ортиб бораётир.

Бугунги кунда юртимиз бўйлаб фаолият юритаётган йигирмадан зиёд уй-музей шунчаки экспонатлар мажмуаси эмас, балки тарих ва бугунни боғловчи “олтин кўприк”, ёш авлод қалбида ватанпарварлик туйғуларини шакллантирувчи маънавият ўчоқларидир. Уларда аждодларимизнинг нафаси, юксак тафаккури ва халқпарварлик руҳи яшайди.

Давоми 6-бетда

Ўзбекистон ва АҚШ ўртасидаги ўзаро савдо ҳажми 1 миллиард доллардан ошиб кетган, мамлакатимиз бозорида эса Американинг 340 га яқин компанияси фаолият юритмоқда.

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН

2026 йил 24 февраль, 37-сон

www.yuz.uz yuz.uznews yuz_official yuz.uz_news yuz.uz_news

ЙИРИК ЭНЕРГЕТИКА ЛОЙИҲАЛАРИ ТИЗИМ БАРҚАРОРЛИГИНИ ТАЪМИНЛАЙДИ

Бошланиши 1-бетда

Жумладан, ўтган йили трансформатор ишлаб чиқариш заводи ишга тушди. Жорий йилда янги турдаги кабель ва муфталарни, шамол электр станциялари миноралари ва парракларини маҳаллийлаштириш лойиҳаларини ишга тушириш, энергия сақлаш тизимларини маҳаллийлаштириш лойиҳасини бошлаш режалаштирилган.

Электр энергиясини ишлаб чиқариш ҳажми ортаётган шароитда уни истеъмолчиларга ўз вақтида етказиб бериш масаласи долзарб экани, лекин қўшимча юқори кучланишли магистрал тармоқлари қурилмаса, генерация қувватларининг истеъмол ҳажмидан ошиб кетиши хавфи мавжудлиги кўрсатиб ўтилди. Ўтган йили электр тармоқларини ривожлантиришга ажратилган маблағларни ўзлаштириш суръати етарли эмаслиги қайд этилди.

Шу муносабат билан яқин йилларда жами 602 километр узунликдаги “Толимаржон — Сўғдиёна”, “Сирдарё — Ҳалқа” ва “Қоракўл — Нуробод” линияларини, 2030 йилга қадар “Янги Ангрен — Наманган” тармоғи ҳамда “Наманган” нимстанциясини қуриш режалари ҳақида ахборот берилди. Тошкент шаҳрида 75 километр юқори кучланишли тармоқлар ва 5 та нимстанция қуриш, 69 километр тармоқ ҳамда 18 та нимстанцияни модернизация қилиш, 638 километр паст кучланишли тармоқлар ва 161 та трансформатор шохобчаларини модернизация қилиш топширилди.

Қўшни давлатлар билан энергетика тизимларини интеграция қилиш ҳисобига водий вилоятларида электр таъминотини яхшилаш режалари ҳам муҳокама қилинди. “Сурхон — Пули-Хумри” юқори кучланишли тармоғи ва унинг нимстанциялари қурилишини жадаллаштириш вазифаси қўйилди.

Энергия самарадорлиги борасида ҳали кўп ишлар қилиниши шартлиги қайд этилди.

Соҳа ва тармоқларда 2026 йилда электр 4 миллиард 378 миллион киловатт-соат электр энергияси, 2 миллиард 840 миллион куб метр табиий газ тежаш учун тизимли ва манзилли чоралар кўриш зарурлиги кўрсатиб ўтилди. Йирик корхоналарда ишлаб чиқариш ҳажмини ўзгартирмасдан энергия сарфини камида 10 фоизга камайтириш, тармоқлар ва ижтимоий объектларда энергия самарадорлигини ошириш учун 200 миллион доллар ресурс жалб этиш чоралари белгиланди.

Республика ҳудудларида иссиқлик ва когенерация марказларини қуриш дастурини ишлаб чиқиш ҳамда амалга ошириш топширилди. Тошкент шаҳрининг ҳар бир туманида биттадан когенерация марказини ташкил этиш ишлари давом эттирилади, Юнусобод тажрибаси асосида ҳудудларда 7 та когенерация марказлари қурилади. Иссиқлик станциялари куз-қиш мавсумида барқарор ишлашини таъминлаш мақсадида улар учун суюлтирилган газни сақлаш инфратузилмасини барпо этиш масаласини ўрганиб, таклифлар киритиш топширилди.

Йиғилиш якунида Президентимиз стратегик лойиҳаларни ўз вақтида ишга тушириш, магистрал ва тақсимловчи тармоқларни жадал ривожлантириш, энергия самарадорлигини ошириш юзасидан қўшимча топшириқлар берди.

ЎзА

НЕФТЬ ВА ГАЗ ТАРМОҒИДАГИ ИШЛАР САМАРАДОРЛИГИ КЎРИБ ЧИҚИЛДИ

Бошланиши 1-бетда

Шу билан бирга, дебитор қарздорликни қисқартириш бўйича тизимли ишлар йўлга қўйилгани қайд этилди.

Геология-қидирув ишларини кенгайтириш ва углеводород захираларини кўпайтириш бўйича олиб борилаётган ишларга ҳам тўхталиб ўтилди. Жумладан, 2026-2027 йилларда қатор ҳудудлардаги янги майдонларда қидирув ишларини кучайтириш, 3D сейсмик-қидирув ҳажмларини кенгайтириш ҳамда қудуқларни қурилиш билан якунлаш режалари белгилангани айтилди. Шунингдек, жорий йил январь-февраль ойларида иккита янги газ конденсат кони очилгани ҳақида маълумот берилди.

Компанияни стратегик ривожлантириш доирасида форензик аудит ўтказиш, харидлар жараёнларини такомиллаштириш, ESG тамойилларини жорий этиш ҳамда ҳисоботларни халқаро стандартлар асосида тайёрлаш ишлари тезлаштирилади.

Давлатимиз раҳбари белгиланган вазифалар ва режалаштирилган барча тадбирлар ижросини аниқ ҳисоб-китоб, қатъий интизом ҳамда шахсий жавобгарлик асосида таъминлашни давом эттириш юзасидан мутасаддиларга топшириқлар берди.

ЎзА

Нуқтаи назар

ТАЪЛИМ СОҲАСИДАГИ ҲАМКОРЛИК АЛЛАҚАЧОН НАТИЖА БЕРМОҚДА

Ўзбекистон ва АҚШ ўртасидаги асосий ютуқ иқтисодий шериклик, узоқ истиқболга мўлжалланган дипломатик муносабатлар ва халқаро сиёсий ишончдир. Айниқса, АҚШ Президентининг Ўзбекистон раҳбарини олий даражадаги учрашувга таклиф қилиши, кўп томонлама келишувларни имзолаши, мавжуд ҳамкорликни кенгайтириши ва халқаро майдонларда уни “дўст” деб эътироф этиши бу — Ўзбекистон давлатчилиги тарихидаги муҳим, рамзий ва амалий ютуқлардан биридир.

Қўнғиротбой ШАРИПОВ, олий таълим, фан ва инновациялар вазири

Бу галги олий даражадаги ташриф ҳам нафақат икки давлат ўртасидаги сиёсий мулоқотнинг навбатдаги босқичи, балки Ўзбекистон — АҚШ муносабатларида инсон капитали, олий таълим ва илмий тадқиқотлар тобора марказий ўрин эгаллаётганини яққол намоён этган воқеага айланди.

Вашингтон шаҳрида ўтказилган, таъсисчи давлатларидан бири Ўзбекистон бўлган Тинчлик кенгашининг биринчи саммити глобал хавфсизлик, минтақавий барқарорлик ва можаролардан кейинги тикланиш масалалари билан бирга замонавий дунёда билим, тафаккур ва илмий ёндашувнинг стратегик аҳамиятини ҳам очиб берди. Саммит Ўзбекистоннинг фақат минтақавий эмас, балки глобал жараёнларда ҳам масъулиятли ва фаол иштирокчига айланганини кўрсатди.

Ташрифнинг илк кунлариданоқ иқтисодий ҳамкорлик масалалари марказий ўринга чиқди. Президентимизнинг АҚШ савдо вазири Ховард Латник билан учрашувида маълум қилинганидек, бугун Ўзбекистон ва АҚШ ўртасидаги ўзаро савдо ҳажми 1 миллиард доллардан ошиб кетган, мамлакатимиз бозорида эса Американинг 340 га яқин компанияси фаолият юритмоқда. Энергетика, ўта муҳим минераллар, транспорт, қишлоқ хўжалиги, ахборот технологиялари ва саноат инфратузилмаси соҳаларида қиймати 35 миллиард доллар бўлган уч йиллик иқтисодий ҳамкорлик дастури амал қилмоқда. Бундай кўламдаги лойиҳалар эса ўз-ўзидан юқори малакали муҳандислар, иқтисодчилар, молиячилар ва рақамли технологиялар мутахассисларига талабни кескин оширмоқда.

Шу нуқтаи назардан, олий даражадаги ташриф доирасида АҚШнинг асосий молиявий институтлари билан Ўзбекистон делегацияси ўртасида бўлиб ўтган учрашувлар олий таълим ва илм-фан учун алоҳида аҳамият касб этди. Хусусан, АҚШ Экспорт-импорт банки, Халқаро молиявий тараққиёт корпорацияси раҳбарлари билан учрашувларда йирик саноат ва инфратузилма лойиҳаларини молиялаштириш, юқори технологияли ускуналарни жорий этиш, тадқиқот марказлари ва университетлар билан ҳамкорликни кучайтириш масалалари муҳокама қилинди. Айниқса, Ўзбекистон ва АҚШ ўртасида Инвестиция платформасини ташкил этиш тўғрисидаги битим имзоланиши олий таълим муассасалари учун янги имкониятлар эшигини очди. Эндиликда университетлар илмий ғояларни амалий лойиҳаларга айлантиришда халқаро молия институтлари билан бевосита ишлаш имкониятига эга бўлмоқда.

Давлатимиз раҳбарининг АҚШ савдо вакили Жеймисон Грир билан учрашувида ҳам кадрлар тайёрлаш масаласи билвосита, аммо аниқ ҳис этилди. Жаҳон савдо ташкилотига аъзо бўлиш жараёнини якунлаш, техник тартибга солиш, рақамли савдо ва логистика соҳаларидаги ҳамкорлик мамлакатимиз олий таълим тизимидан мутлақо янги компетенцияларга эга мутахассислар етиштиришни талаб қилади. Олий таълимга қаратилган талаблар иқтисодий ислоҳотлар билан таълим сиёсати ўртасидаги боғлиқлик қанчалик мустаҳкам эканини кўрсатади.

Шунингдек, Вашингтонда ўтказилган қўшма лойиҳалар тақдимоти ва икки томонлама ҳужжатларни имзолаш маросимида “John Deere”, “Valmont Industries”, “Gulf Oil”, “BlackRock Financial Markets Advisory”, “Oppenheimer” каби етакчи компаниялар раҳбарлари иштирок этиши ҳам бежиз эмас. Мазкур компаниялар замонавий ишлаб чиқариш маданияти, илмий ёндашув ва юқори билимга таянадиган кадрлар орқали ривож топган. Демак, Ўзбекистон учун бундай ҳамкорликлар нафақат инвестиция, балки билим трансфери манбаи ҳам ҳисобланади дейиш мумкин.

Ташрифнинг сиёсий қисми эса Тинчлик кенгашининг биринчи саммитида ўз ифодасини топди. АҚШ Тинчлик институтида бўлиб ўтган йиғинда давлатимиз раҳбари Ғазо минтақасини тиклаш, гуманитар ёрдам ва барқарор тараққиёт масалалари ҳақида сўз юритар экан, Ўзбекистоннинг халқаро ҳамжамият олдидаги масъулиятли позициясини намоён қилди. Олий даражадаги чиқиш Ўзбекистон ташқи сиёсатида инсонпарварлик, илм-фан ва барқарор ривожланиш ғоялари муҳим ўрин тутаётганини кўрсатди.

Мазкур ташриф Ўзбекистон ташқи сиёсатининг сифат жиҳатидан янги босқичга чиққанини кўрсатмоқда. Мамлакат халқаро муносабатларда қисқа муддатли ёки бир томонлама манфаатлардан воз кечиб, глобал сиёсий ва иқтисодий жараёнларга мос равишда, билим, технология ва инсон капиталига таянадиган барқарор ҳамкорлик моделини шакллантирмоқда. Бинобарин, ташқи алоқалар миллий тараққиётнинг узоқ истиқболли мақсадлари билан боғланиб, давлат сиёсатида тизимлиликни таъминламоқда.

Халқаро шериклик муносабатлари эндиликда савдо ёки дипломатик мулоқот билан чекланмай, таълим, илм-фан, инновация ва технологиялар соҳаларида чуқур ҳамкорликни талаб этмоқда. Илм-фанга ва институционализмга асосланган ҳамкорлик иқтисодиётни юқори қўшилган қиймат асосида ривожлантириш ва янги тармоқларни шакллантириш учун шароит яратади.

Таълим соҳасидаги ҳамкорлик аллақачон амалий натижа бермоқда. Тошкентда фаолият юритаётган Webster University — Ўзбекистондаги илк АҚШ университети филиали сифатида ўқув дастурларини изчил кенгайтириб, талабалар сонини йил сайин оширмоқда. Шунингдек, АҚШнинг Америка технологиялар университети ташкил этилгани техник, муҳандислик, энергетика, архитектура ва ахборот технологиялари йўналишларини икки давлат ҳамкорлигининг устувор соҳалари сифатида белгилаб берди. Бугун Ўзбекистон ва АҚШ ўртасидаги таълимий шериклик фақат тил ўргатиш ёки талабалар алмашинуви билан чекланмай, илмий тадқиқот лойиҳалари, стартаплар, инновацион лабораториялар, сунъий интеллект ва “яшил” технологиялар бўйича қўшма ташаббусларни қамраб олмоқда. Айни пайтда мамлакатимизда 40 дан ортиқ олий таълим муассасалари ушбу мамлакатнинг 25 дан зиёд университет ва илмий марказлари билан меморандум асосида ҳамкорлик қилиб, профессор-ўқитувчилар малакасини ошириш, қўшма тадқиқотлар ва илмий конференциялар ўтказишни тизимли йўлга қўйган.

Мамлакат тараққиётида таълим ва инсон капитали ривожи ҳал қилувчи аҳамиятга эга. Шу боис, олий таълим ва илмий тадқиқотлар мамлакат тараққиётининг асосий таянчига айланмоқда. Университетлараро академик алмашинув ва илмий тадқиқот ишлари кенг йўлга қўйилаётгани билим бериш билан бирга илмий ғоялар ва инновацион ечимлар яратиладиган ҳамкорлик муҳити сифатида шаклланмоқда. Олий таълим тизимининг устувор вазифаси эса халқаро стандартларга мос, мустақил фикрлайдиган ва рақобатбардош мутахассислар тайёрлашдан иборат.

Бугуннинг гапи

ИШОНЧ ИНҚИРОЗИДАН ГЛОБАЛ МАСЪУЛИЯТ САРИ

Инсоният тараққиётининг бугунги босқичида геосиёсий зиддиятлар, минтақавий тўқнашувлар ва ишонч инқирози глобал муносабатлар тизимини мураккаблаштириб бормоқда. Бундай шароитда тинчлик ҳақида гапиришнинг ўзи етарли эмас. Унинг моҳиятини англаш ва амалий сиёсатга айлантириш муҳим. Тинчлик вақтинчалик мурoса эмас, балки барқарор тараққиётга хизмат қиладиган онгли танловдир. Шу нуқтаи назардан қараганда, давлатимиз раҳбарининг АҚШга амалий ташрифи ҳамда Тинчлик кенгаши саммитидаги иштироки мамлакатимиз ташқи сиёсатининг моҳиятини очиб берувчи муҳим воқеа бўлди.

Янги Ўзбекистон тараққиёт концепцияси, аввало, инсон қадрини улуғлаш, адолат ва қонун устуворлигига таяниш, очиқ ва прагматик ташқи сиёсат юритиш тамойилларига асосланади. Бу тамойиллар фақат ички ислоҳотлар доирасида эмас, балки халқаро майдонда ҳам ўз ифодасини топмоқда. Давлатлар ўртасида ишонч камайиб бораётган, глобал иқтисодий тизимда рақобат кучайган бир пайтда Ўзбекистон мулоқот ва ҳамкорликка таянган сиёсатни илгари сурмоқда. Бу эса мамлакатимизнинг стратегик қарашлари қисқа муддатли манфаатлар эмас, балки узоқ истиқболни кўзлаётганини англатади.

Вашингтонда бўлиб ўтган музокаралар, аввало, иқтисодий дипломатиянинг аҳамиятини яна бир бор тасдиқлади. Замонавий дунёда сиёсий муносабатлар барқарорлиги кўп жиҳатдан иқтисодий муносабатларга боғлиқ. Ўзаро савдо қийматининг 1 миллиард доллардан ошгани, АҚШнинг юзлаб компаниялари мамлакатимизда фаолият юритаётгани ўзаро ишонч ва манфаатдорликни англатади. Инвестиция платформасини ташкил этиш тўғрисидаги битим эса ҳамкорликни янги институционал босқичга кўтаришга қаратилган стратегик қадамдир. Бу ташаббус икки давлат ўртасидаги муносабатларни тасодифий келишувлар эмас, балки тизимли ва барқарор механизмлар асосида ривожлантиришга хизмат қилади.

Иқтисодий ҳамкорлик масаласига фақат молиявий нуқтаи назардан қараш тўлиқ тасаввур бермайди. Чунки инвестиция — ишонч, ишонч эса сиёсий барқарорлик ва ҳуқуқий кафолатлар мавжуд жойда шаклланади. Шу маънода, Ўзбекистондаги суд-ҳуқуқ ислоҳотлари, тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш чоралари ва очиқлик сиёсати ташқи инвесторлар учун мустаҳкам асос яратмоқда. Бу эса ташқи сиёсат ва ички ислоҳотлар ўртасида узвий боғлиқлик мавжудлигини кўрсатади. Давлатнинг халқаро нуфузи унинг ички барқарорлиги билан чамбарчас боғлиқ.

Ташриф доирасидаги учрашувларда энергетика, ўта муҳим минераллар, қишлоқ хўжалиги, ахборот технологиялари каби стратегик соҳаларда ҳамкорликни кенгайтириш масалалари муҳокама қилинди. Бу соҳалар XXI аср иқтисодиётининг драйверлари. Рақамли технологиялар, “яшил” энергетика ва ресурслар самарадорлиги глобал тараққиётнинг янги мезонларини белгиламоқда. Ўзбекистон ана шу жараёнларда фаол иштирок этиш орқали нафақат иқтисодий ўсишни таъминлаш, балки халқаро меҳнат тақсимотида муносиб ўрин эгаллашни мақсад қилган.

Мазкур ташрифнинг энг муҳим жиҳати иқтисодий келишувлар билан чекланиб қолмади. Тинчлик кенгаши саммитидаги иштирок Ўзбекистон ташқи сиёсатининг қарашини намоён этди. Саммит АҚШ Президенти Дональд Трамп раислигида ўтказилди ва унда қатор давлатлар делегациялари қатнашди. Бу анжуман глобал хавфсизлик масалалари, жумладан, Ғазо минтақасини тиклаш ва минтақада барқарорликни таъминлаш каби ўта долзарб мавзуларни муҳокама қилиш майдонига айланди.

Президентимиз ўз нутқида тинчликни фақат сиёсий келишув ёки вақтинчалик мурoса деб эмас, балки инсон ҳаёти ва қадрини тиклашга қаратилган комплекс жараён сифатида талқин қилди. Можаролардан кейинги тикланиш фақат биноларни қайта қуриш эмас, у ишончни, ижтимоий адолатни ва келажакка умидни тиклаш демакдир. Агар адолат таъминланмаса, тинчлик мустаҳкам бўлмайди. Агар аҳоли ўз тақдирида иштирок этмаса, ҳар қандай ташқи бошқарув самарасиз бўлади. Шу нуқтаи назардан, Ғазо бўйича билдирилган фикрлар — маҳаллий аҳолининг қўллаб-қувватловига таяниш зарурлиги, мувофиқлаштирилган халқаро саъй-ҳаракатлар аҳамияти — глобал сиёсатда инсон омилини устувор деб билишга асосланади.

Янги Ғазо ғояси рамзий ва амалий мазмунга эга. Рамзий жиҳати шундаки, у вайроналар ўрнида фаровон ҳаёт барпо этиш имкониятига ишора қилади. Амалий жиҳати эса инфратузилмани тиклаш, ижтимоий объектлар қуриш ва иқтисодий фаолликни рағбатлантириш орқали барқарорликка эришишни назарда тутади. Ўзбекистоннинг турар жойлар, мактаблар, боғчалар ва шифохоналар қурилишида иштирок этишга тайёрлиги мамлакатимизнинг тинчликпарварлик позицияси амалий характерга эга эканини кўрсатади.

Бу ерда яна бир муҳим жиҳатга эътибор қаратиш лозим: янги Ўзбекистон ўз тараққиёт тажрибасини универсал модель сифатида эмас, балки ҳамкорлик учун очиқ тажриба сифатида тақдим этмоқда. Мамлакатимизда сўнгги йиллардаги кенг кўламли ислоҳотлар — иқтисодиётни либераллаштириш, давлат бошқарувини такомиллаштириш, фуқаролик жамияти институтларини ривожлантириш — барқарор тараққиётга эришиш мумкинлигини амалда исботлади. Ана шу тажриба халқаро майдонда ҳам конструктив ташаббуслар билан уйғунлашмоқда.

Ташриф доирасидаги бизнес учрашувлари ва икки томонлама ҳужжатлар имзоланиши ҳам прагматизм ва стратегик тафаккур намунасидир. Ёнилғи қуйиш шохобчалари тармоғини қуриш, ёмғирлатиб суғориш технологияларини жорий этиш, минерал ресурсларни қазиб олиш ва қайта ишлаш, агросаноат кластерларини ривожлантириш каби лойиҳалар нафақат иқтисодий самара, балки янги иш ўринлари ва технологик янгиланишни таъминлайди. Бу эса иқтисодий ўсишнинг сифат жиҳатдан янги босқичини англатади.

Ташқи сиёсат фақат манфаатга асосланса, совуққон ҳисоб-китобга айланади. Агар у фақат идеалларга таянса, амалий самара бермаслиги мумкин. Ўзбекистон эса ана шу икки қутб ўртасида мувозанат сақлашга интилмоқда.

Бугунги глобал шароитда ўрта давлатларнинг роли тобора ортиб бормоқда. Улар катта кучлар ўртасидаги рақобатда фаол иштирок этмай туриб ҳам мулоқот ва ҳамкорлик майдонини кенгайтириш орқали барқарорликка ҳисса қўша олади. Ўзбекистоннинг Тинчлик кенгаши саммитидаги иштироки ана шу тенденциянинг ёрқин намунасидир. Мамлакатимиз ўзини фақат минтақавий эмас, балки глобал жараёнларнинг масъул иштирокчиси сифатида намоён этмоқда.

Мазкур ташриф ва унда илгари сурилган ғоялар юртимиз ташқи сиёсатининг концептуал асосларини янада ойдинлаштирди. Унинг марказида инсон қадри ва фаровон ҳаёти туради. Иқтисодий тараққиёт тинчликни мустаҳкамлайди, тинчлик эса барқарор тараққиёт учун замин яратади. Бундай ўзаро боғлиқликни англаган давлатгина узоқ истиқболли сиёсат юрита олади.

Ўзбекистоннинг халқаро майдондаги фаоллиги тасодифий эмас. Бу — изчил ислоҳотлар, очиқ мулоқот ва стратегик фикрлаш самараси. Тинчликни барпо этиш эса шунчаки сиёсий вазифа эмас, балки цивилизацион масъулиятдир. Ана шу масъулиятни англаган ҳолда, Ўзбекистон глобал ҳамжамият билан бирга адолатли ва барқарор дунё қуриш йўлида изчил қадам ташламоқда.

Сардор ТОЛЛИБОЕВ,
“Янги Ўзбекистон” мухбири

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН
26.417
www.yuz.uz yuz.uznews yuz_official yuz.uz_news yuz.uz_news
3
2026 йил 24 февраль, 37-сон

Таҳлил

Сўнгги уч йилда мамлакатимиз саноатининг 21 фоиз ўсгани ижобий натижа. Бироқ йиғилишда қатор туманларда саноат ўсиши 10 фоизга ҳам етмагани кескин танқид қилинди. Бу ҳолат иқтисодий ўсишнинг ҳудудларда бир хил эмаслигини кўрсатади.

ИҚТИСОДИЙ ЎСИШ СИФАТ ЖИҲАТИДАН ЮҚОРИ БОСҚИЧГА КЎТАРИЛМОҚДА

Нодир ЖУМАЕВ,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси қўмита раиси, иқтисодиёт фанлари доктори, профессор

Бошланиши 1-бетда

Йиғилишда 2026 йил учун белгиланган 6,6 фоизли иқтисодий ўсиш прогнози “эҳтиёткор” деб баҳоланди. Бу таъриф ўз-ўзидан пайдо бўлгани йўқ. Геосиёсий беқарорлик, ташқи бозорлардаги конъюнктура ўзгаришлари, халқаро молия тизимидаги хавфлар шароитида ҳаддан ташқари оптимистик прогнозлар иқтисодий сиёсат учун хавфли бўлиши мумкин. Шу нуқтаи назардан, 167 миллиард долларлик ялпи ички маҳсулот мақсади реал ҳисоб-китобларга асосланган стратегик сценарий сифатида намоён бўлмоқда. Бу ерда асосий урғу иқтисодий ўсишни ташқи омилларга боғлаб қўймасдан, ички бошқарув сифатини яхшилаш орқали таъминлашга қаратилди.

Муҳокама қилинган энг муҳим ва айни пайтда энг принципиал масалалардан бири стратегик корхоналар фаолияти самарадорлигига оид бўлди. Бу бежиз эмас. Чунки айнан шу тоифадаги корхоналар мамлакат саноат ишлаб чиқариш ҳажмининг салмоқли қисмини таъминлайди, бюджет даромадларига бевосита таъсир қилади ва ташқи бозорлардаги рақобатбардошлик даражасини белгилайди.

Миллий инвестиция жамғармаси бошқарувига жалб этилган халқаро консалтинг компания таҳлиллари стратегик корхоналарда корпоратив бошқарув, логистика, рақамлаштириш ва энергия самарадорлиги бўйича сезиларли ички захиралар мавжудлигини кўрсатди. Бу эса иқтисодий ўсишни таъминлашда янги ресурслар жалб этишдан кўра, мавжуд имкониятларни самарали сафарбар этиш масаласи биринчи ўринга чиқаётганидан далолат беради.

Президентимиз томонидан билдирилган “иқтисод қилиш режаси ишлаб чиқаришни камайтириш ҳисобидан эмас, балки маҳсулот таннархини қисқартириш орқали таъминланиши шарт” деган фикр стратегик корхоналар учун аниқ ва қатъий талаб сифатида янгради. Чунки узоқ йиллар давомида иқтисод қилиш тушунчаси кўп ҳолларда ижтимоий жиҳатдан оғирқли қарорлар, яъни иш ўринларини қисқартириш ёки инвестицияларни кечиктириш билан боғланиб келинган эди.

Аслида эса замонавий иқтисодиётда иқтисод қилиш дегани логистика занжирларини қисқартириш, харид жараёнларини шаффоф ва рақамли асосда ташкил этиш, энергия ва хомашё сарфини камайтириш, бошқарув қарорларини аниқ маълумотлар асосида қабул қилиш демакдир.

Шу маънода, 19 та стратегик корхона раҳбарларига берилган ушбу вазифа иқтисодий ўсишни янги ресурслар жалб этиш орқали эмас, балки харажатлар тузилмасини қайта кўриб чиқиш ҳисобидан таъминлаш зарурлигини кўрсатиб бермоқда.

Стратегик корхоналарни “Ягона ғазначилик” тизимига улаш иқтисодий бошқарувда сифат ўзгаришини таъминлайдиган муҳим қадамдир. Чунки йирик молиявий айланмага эга корхоналарда назоратнинг етарли даражада марказлашмагани самарасиз харажатлар ва ресурслар йўқотилишига сабаб бўлади. Давлат харидларини риск-таҳлил асосида тоифалаш орқали бошқариш таклифи ҳам айнан шу муаммони бартараф этишга қаратилган. Бу ерда гап фақат коррупция хавфини камайтириш эмас, балки ҳар бир қарорнинг иқтисодий оқибатини олдиндан баҳолаш маданиятини жорий этиш ҳақида кетмоқда. Бундай ёндашув давлат харидларини иқтисодий ўсишни қўллаб-қувватловчи воситага айлантириш имконини беради.

Сўнгги уч йилда мамлакатимиз саноатининг 21 фоиз ўсгани ижобий натижа. Бироқ йиғилишда қатор туманларда саноат ўсиши 10 фоизга ҳам етмагани кескин танқид қилинди. Бу ҳолат иқтисодий ўсишнинг ҳудудларда бир хил эмаслигини кўрсатади.

Йиғилишда қайд этилганидек, айрим ҳудудларда инвестиция ва кредит оқимлари ўсган бўлса-да, саноат ишлаб чиқаришида кутилган самарани бермаяпти. Бу ҳолат инвестиция лойиҳалари билан ишлашда тизимли камчиликлар сақланиб қолаётганидан далолат.

Вилоят ҳокимларининг биринчи ўринбосарларига туманларда жойида ишлаш вазифаси қўйилиши ҳудудий бошқарувда амалий натижа ва шахсий масъулиятни кучайтиришга қаратилган муҳим қарор сифатида баҳоланади.

Мамлакатимиз саноатини камида 8,5 фоиз ошириш бўйича тармоқбай ва ҳудудбай режаларни тасдиқлаш ҳамда биринчи чорак якунлари бўйича раҳбарлар фаолиятига баҳо бериш механизмини жорий этиш иқтисодий сиёсатда шахсий жавобгарликни кучайтиришга хизмат қилади.

Иқтисодий ўсишнинг аниқ раҳбарлар фаолияти билан боғланиши бошқарувда натижага йўналтирилган янги маданият шаклланаётганини кўрсатади. Энди ажратилган ресурслар учун ҳисобот эмас, аниқ иқтисодий самара талаб қилинади.

Видеоселектор йиғилишида автомобиль саноатига алоҳида эътибор қаратилгани бежиз эмас. Бу тармоқ нафақат саноат ишлаб чиқаришининг муҳим бўғини, балки бутун иқтисодиётга мультипликатив таъсир кўрсатувчи стратегик соҳалардан биридир. Юртимизда йилига 650 минг дона автомобиль ишлаб чиқариш қувватига эга йирик корхоналар мавжудлиги ушбу тармоқнинг катта салоҳиятга эгалигини яққол кўрсатади.

Бироқ йиғилишда очиқ айтилганидек, мавжуд қувватлардан тўлиқ фойдаланиш масаласи ҳали ҳам долзарб. Шу боис, жорий йилда автомобиль ишлаб чиқариш ҳажмини 510 мингтага етказиш вазифаси қўйилди. Бу мақсадга эришиш эса фақат ишлаб чиқаришни ошириш билан эмас, балки маҳаллий кооперацияни кенгайтириш ва ички бозор талабини рағбатлантириш билан бевосита боғлиқ. 300 дан зиёд маҳаллий корхона билан ҳамкорликда 763 та янги деталь ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш режаси импорт ўрнини босиш, валюта тежаш ва маҳаллий саноатни ривожлантириш нуқтаи назаридан муҳим қадамдир. Жараёнда автомобиль саноати иқтисодиётнинг локомотиви сифатида фаолият юритиб, унга боғлиқ бўлган ўнлаб тармоқларни ҳаракатга келтиради.

Ички бозор талабини қўллаб-қувватлаш масаласида автокредит ставкаларини пасайтириш ва улар ҳажмини ошириш бўйича берилган топшириқ муҳим аҳамиятга эга. Чунки ишлаб чиқариш ва истеъмол ўртасида мувозанат таъминланмаса, ҳатто энг замонавий корхоналар ҳам тўлиқ қувватда ишлай олмайди.

Инвестиция сиёсати муҳокамалари иқтисодий бошқарувда концептуал бурилиш содир бўлаётганини кўрсатди. Энди инвестиция масаласи жалб қилинган маблағ ҳажми билан эмас, балки унинг иқтисодий самараси билан баҳоланади.

Жорий йилда 50 миллиард доллар хорижий инвестиция жалб қилиш режаси қўйилгани катта мақсад. Аммо таъкидланганидек, янги лойиҳалар фақат қурилиш ёки қувват ишга тушириш билан чекланиб қолмаслиги керак. Улар юқори қўшилган қиймат яратиши, экспортга йўналтирилган бўлиши, ресурслардан самарали фойдаланиши ва барқарор иш ўринлари ташкил этиши шарт.

Ўтган йили турли ташкилий муаммолар сабаб 55 та йирик лойиҳа кечиккани қайд этилди. Бу ҳолат инвестиция бошқарувида тизимли камчиликлар мавжудлигини кўрсатади. Шу сабаб бу йил қиймати 165 миллиард долларга тенг 377 та стратегик лойиҳани алоҳида назоратга олиш тўғрисида қарор қабул қилинди.

Йиғилишда эълон қилинган энг муҳим институционал янгиликлардан бири инвестиция лойиҳаларини ишга тушгандан кейин ҳам назорат қилишга қаратилган “Ягона миллий лойиҳа бошқаруви” платформасини яратиш ташаббусидир.

Бу платформа орқали ҳар бир лойиҳа ишга тушгандан кейин уч йил давомида мониторинг қилинади. Яъни давлат учун лойиҳа “очилди” деган ҳисобот билан якунланмайди. Энди маҳсулот ишлаб чиқаряптими, қўшилган қиймат яратиляптими, экспорт борми, режалаштирилган иш ўринлари сақланяптими — ана шу саволлар асосий мезонга айланади. Бундай ёндашув инвестиция муҳитини сифат жиҳатидан тозалашга хизмат қилади. Чунки фақат ҳақиқатан ҳам иқтисодий самара берувчи лойиҳаларгина узоқ муддатли қўллаб-қувватлашга эга бўлади.

Келтирилган маълумотларга кўра, хорижий ташрифлар доирасида 135 миллиард долларлик инвестиция келишувларига эришилган. Жорий йилнинг ўзида Туркия билан 9 миллиард, Покистон билан 1 миллиард 428 миллион долларлик битимлар имзолангани ҳам алоҳида қайд этилди.

Мазкур рақамлар фақат дипломатик фаоллик эмас, балки Ўзбекистон иқтисодиётига бўлган халқаро ишонч ортиб бораётганини кўрсатади. Мамлакатимизда чет эл капитали иштирокидаги корхоналар сони 18,5 мингтадан ошгани, сўнгги беш йилда улар сони қарийб икки баробар кўпайгани шундан далолат беради.

Айниқса, хорижий корхоналар улуши сезиларли ошгани Ўзбекистон эндиликда фақат қўшма корхона эмас, балки мустақил инвестиция учун ҳам жозибали бозорга айланиб бораётганини кўрсатади. Бироқ бу жараёнда технология трансфери, маҳаллий кадрлар тайёрлаш ва миллий манфаатларни ҳимоя қилиш масалалари доимий эътибор марказида бўлиши шарт.

Видеоселектор йиғилишида инвестициялар кўпайиши билан боғлиқ ҳолда қурилиш соҳаси олдига қўйилган вазифалар иқтисодий ўсиш занжирида ушбу тармоқнинг ўрни қанчалик муҳим эканини яна бир бор кўрсатди. Жорий йилда қурилиш ҳажмини 400 триллион сўмга етказиб, соҳада камида 17 фоиз ўсишни таъминлаш вазифаси қўйилиши бежиз эмас.

Қурилиш фақат бино ва иншоотлар дегани эмас. Тармоқ орқали қурилиш материаллари ишлаб чиқариш, металлургия, электротехника, логистика ва хизматлар соҳаси фаоллашади. Шу боис, қурилиш соҳаси иқтисодиётда юқори мультипликатив таъсирга эга тармоқ сифатида қаралади.

Ижтимоий ва ишлаб чиқариш инфратузилмаси учун давлат бюджетидан 40 триллион сўм ажратилаётгани ҳам қурилиш бозори учун катта ички талабни шакллантиради. Бу, ўз навбатида, маҳаллий ишлаб чиқарувчилар, қурилиш материаллари саноати ва хизматлар соҳаси учун янги имкониятлар очади.

Йиғилишда ҳудудлардаги “Ягона буюртмачи хизмати” инжиниринг компаниялари фаолияти устидан назоратни кучайтириш вазифаси қўйилди. Чунки айнан шу бўғинда қурилиш сифатини таъминлаш, маблағлардан самарали фойдаланиш ва муддатларга риоя қилиш масалалари ҳал этилади.

Қорақалпоғистон Республикаси, Самарқанд ва Фарғона вилоятларида буюртмачи хизматларига тажриба тариқасида хусусий секторни жалб қилиш ташаббуси давлат-хусусий шерикликни амалиётда чуқурлаштиришга қаратилган. Бу орқали рақобат кучаяди, хизмат сифати ошади ва давлат харажатлари самарадорлиги таъминланади.

Энергия самарадорлигини ошириш масаласи йиғилишда алоҳида ва кенг муҳокама қилинди. Айниқса, кичик ва ўрта корхоналарнинг энергия истеъмоли катта экани инобатга олиниб, ушбу тоифа учун уч йиллик махсус дастур ишлаб чиқиш вазифаси қўйилди.

2026 йилда кичик ва ўрта корхоналарда 100 миллион куб метр газ ва 500 миллион киловатт-соат электр энергиясини тежаш режаси иқтисодиёт учун катта молиявий захирани англатади. Бу маблағлар ишлаб чиқаришни кенгайтириш, технологияларни янгилаш ва иш ўринларини яратишга йўналтирилиши мумкин.

Мамлакат бўйлаб ёритиш инфратузилмаси йилига 330 миллион киловатт-соатга яқин электр энергияси истеъмол қилаётгани қайд этилди. Ёритиш устунларини қуёш панеллари, батареялар ва автоматик сенсорлар билан жиҳозлаш эса энергия самарадорлигини ошириш орқали “яшил иқтисодиёт”ни амалиётда жорий этишга хизмат қилади.

Давлат харидларида маҳаллий ишлаб чиқарувчилар улушини ошириш йиғилишда устувор вазифа сифатида белгиланди. Айрим йирик тизимларда бу кўрсаткичнинг пастлиги танқид қилиниб, давлат харидларини иқтисодий ўсишни рағбатлантирувчи самарали воситага айлантириш учун раҳбарларнинг шахсий жавобгарлиги кучайтирилди. Мазкур қарор ички ишлаб чиқарувчиларни рағбатлантириш, импорт ўрнини босиш ва миллий саноатни мустаҳкамлашда муҳим роль ўйнайди.

Иқтисодий ўсишни ташқи бозорлар ҳисобидан таъминлаш масаласи йиғилишнинг алоҳида йўналиши бўлди. Президентимиз томонидан “ички бозордаги талабнинг ўзи билан юқори иқтисодий ўсишни таъминлаб бўлмаслиги” алоҳида таъкидланди.

Экспорт ҳажмлари ўсиши билан бирга унинг таркиби ва географиясини кенгайтириш устувор вазифага айланмоқда. Энди экспорт фақат ҳажм кўрсаткичлари билан эмас, балки янги маҳсулотлар ва янги бозорларга чиқиш имкониятлари билан баҳоланади. Бундай ёндашув маҳаллий ишлаб чиқарувчилар олдига сифат, стандартлар, маркетинг ва логистика соҳаларида мутлақо янги талабларни қўяди. Натижада экспорт сиёсати саноатни модернизация қилишнинг муҳим омилига айланади.

Иқтисодий ўсишни ташқи бозорлар билан боғлаш масаласига қайтиб, ташқи савдо мувозанатини таҳлил қилиш муҳим аҳамият касб этади. Охирги йилларда экспорт ҳажмининг барқарор ўсиши кузатилмоқда. Бироқ импорт ҳажми ҳам юқори суръатларда ўсиб бораётгани ташқи савдо балансини доимий диққат марказида ушлашни тақозо этмоқда.

Бу ерда энг муҳим жиҳат импортнинг таркиби. Агар импорт асосан инвестиция товарлари, технологиялар ва ишлаб чиқариш ускуналари ҳисобига тўғри келаётган бўлса, бундай ҳолат иқтисодий ўсиш учун хавф эмас, балки келажакдаги экспорт салоҳиятини оширувчи омил ҳисобланади. Аксинча, истеъмол товарлари ҳисобига импортнинг ортиши ички ишлаб чиқаришга босим ўтказиши мумкин. Йиғилишда айнан шу фарққа эътибор қаратилди. Экспортни кенгайтириш билан бирга импорт ўрнини босувчи маҳсулотлар ишлаб чиқаришни рағбатлантириш иқтисодий сиёсатнинг устувор йўналиши сифатида белгилаб берилди.

Видеоселектор йиғилишида инфляция масаласига иқтисодий кўрсаткич сифатида эмас, балки ижтимоий барқарорлик омили сифатида ёндашилгани алоҳида таъкидга сазовор. Январь ойида йиллик инфляция даражасининг 7,2 фоиз атрофида шаклланган маълум қилинди. Бир қарашда бу рақам қабул қилинадиган даражадек туюлиши мумкин. Аммо инфляциянинг таркибий таҳлили муаммонинг асл манбасини очиб беради.

Инфляциянинг қарийб ярми озиқ-овқат маҳсулотлари ҳисобига тўғри келаётгани, айниқса, гўшт нархларининг юқори улуши қишлоқ хўжалиги ва таъминот занжирларида ҳал этилмаган масалалар борлигини кўрсатади. Шу боис, инфляцияга қарши кураш фақат пул-кредит сиёсатининг вазифаси эмас, балки тармоқлараро ҳамкорликни талаб қилувчи комплекс масала сифатида қўйилди.

Иқтисодиёт ва молия вазирлиги ҳузуридаги махсус марказга инфляция бўйича хавфларни олдиндан аниқлаш, бозорларни доимий таҳлил қилиш ва талаб прогнозини шакллантириш вазифаси юклатилиши инфляцияни бошқаришда фаол ёндашув жорий этилаётганидан далолат.

Рамазон ойи арафасида ички бозорда нарх-наво барқарорлигини таъминлаш масаласи йиғилишда алоҳида урғу билан кўтарилди. Бу, аввало, аҳоли учун ижтимоий аҳамиятга эга масала. Бозорлардаги нарх сунъий ошишининг олдини олиш, таклиф ҳажмини кўпайтириш ва спекулятив кайфиятларни чеклаш мақсадида деҳқон бозорлари ва йирик савдо мажмуаларида арзонлаштирилган озиқ-овқат ярмаркаларини ташкил этиш бўйича топшириқ берилди.

Ушбу чоралар фақат қисқа муддатли таъсирга эга эмас. Улар бозор иштирокчиларига аниқ сигнал беради. Давлат нарх-наво барқарорлигини таъминлашда фаол иштирок этади ва ижтимоий аҳамиятга эга маҳсулотлар бозорини назоратсиз қолдирмайди.

Қишлоқ хўжалиги соҳаси йиғилишда инфляцияга қарши кураш ва аҳоли даромадларини оширишнинг муҳим йўналиши сифатида кўриб чиқилди. Гўшт маҳсулотларида импортга қарамликни камайтириш учун озуқа базасини мустаҳкамлаш вазифаси қўйилди. Хусусан, Муборак тумани мисолида ер майдонларини ўзлаштириш ва маккажўхори экиш орқали чорва учун барқарор озуқа базаси яратиш тажрибаси кенгайтирилади. Жорий йил қўшимча ер майдонларини жалб этиш орқали юз минглаб бош чорва учун кафолатланган озуқа манбаи яратилиши режалаштирилмоқда.

Картошка мисолида ҳам муаммога маъмурий чекловлар билан эмас, ишлаб чиқариш ҳажмини ошириш орқали ечим топиш ёндашуви танланди. Бу қишлоқ хўжалигида бозор механизмларига таянган ҳолда нарх барқарорлигини таъминлаш сиёсати давом этаётганини кўрсатади.

Мамлакатда тадбиркорлик субъектлари сони ўсиб бориши иқтисодий фаоллик юқори эканини англатади. Ҳудудлар бўйича кўрсаткичлар ўртасидаги фарқлар эса ҳудудий иқтисодий сиёсатни янада такомиллаштиришни талаб қилади.

Айрим вилоятларда тадбиркорлик фаоллиги юқори бўлса, бошқаларида ҳали заиф. Бу ҳолат инфратузилма, кадрлар салоҳияти ва маҳаллий бошқарув сифати билан бевосита боғлиқ. Шу боис, тадбиркорликни ривожлантириш сиёсати ҳудудий хусусиятларни инобатга олган ҳолда юритилиши керак.

Барча қўйилган вазифалар ортида битта асосий омил яққол сезилади — инсон капитали. Рақамлаштириш, сунъий интеллект, энергия самарадорлиги, инвестиция лойиҳаларини бошқариш, экспорт стратегияси — буларнинг барчаси замонавий билим ва кўникмаларга эга кадрларсиз амалга ошмайди.

Ёшларни иқтисодий жараёнларга жалб этиш, стартап ташаббусларни қўллаб-қувватлаш, инновацион муҳит яратишга қаратилган топшириқлар айнан шу нуқтага бориб тақалади. Чунки иқтисодий ўсишни фақат молиявий ресурслар билан эмас, балки билим, ташаббус ва масъулият билан таъминлаш мумкин. Инсон капиталига сармоя киритиш қисқа муддатли харажат эмас, балки узоқ муддатли иқтисодий барқарорликнинг энг ишончли кафолатидир.

Ҳудудий бошқарув масаласига берилган қатъий баҳо иқтисодий сиёсатдаги муҳим сигнал сифатида қабул қилиниши керак. Чунки иқтисодий ўсиш қанчалик юқори бўлмасин, агар у ҳудудлар бўйлаб бир хил тарқалмаса, ижтимоий барқарорликка таҳдид солиши мумкин.

Иқтисодий ўсишнинг ҳудудларда сезилиши, иш ўринлари яратилиши, тадбиркорлик муҳити яхшиланиши маҳаллий бошқарув сифати билан бевосита боғлиқ.

Йиғилишда эълон қилинган барча қарорларни умумлаштириб қарасак, уларнинг умумий мантиғи аниқ кўринади: иқтисодий ўсишни шахсларга эмас, тизимларга таянадиган ҳолатга ўтказиш.

“Ягона ғазначилик”, “Ягона миллий лойиҳа бошқаруви”, риск-таҳлилга асосланган харидлар, бозор мониторинги тизимлари — буларнинг барчаси институционал сифатни оширишга қаратилган. Айнан институтлар барқарор ишлаган жойда иқтисодий ўсиш узоқ муддатли бўлади. Акс ҳолда, ҳар қандай ўсиш вақтинчалик бўлиб қолиши мумкин.

Йиғилишдан чиқадиган муҳим хулосалардан бири — давлат ва бозор ўртасидаги муносабатлар янги босқичга кўтарилмоқда. Давлат тўғридан тўғри ишлаб чиқарувчи эмас, қоида белгилайдиган, назорат қилувчи ва рағбатлантирувчи субъект сифатида намоён бўлмоқда.

Бозор учун эса бу эркинлик билан бирга юқори масъулият, рақобат ва самарадорлик талабининг ошиши демакдир. Бу мувозанат иқтисодий сиёсатнинг барқарор ишлашини таъминлайди.

Энди иқтисодий ўсиш ялпи кўрсаткичлардагина эмас, ҳудудлардаги иш ўринларида, бозорлардаги нарх барқарорлигида, тадбиркорлик фаоллигида, аҳоли ишончида акс этиши керак. Иқтисодий сиёсатнинг муваффақияти айнан шу омиллар орқали баҳоланади.

Хулоса қилиб айтиш мумкинки, агар вазифалар изчил ва қатъий амалга оширилса, 2026 йил учун белгиланган 6,6 фоизли иқтисодий ўсиш чегара эмас, балки янги, янада сифатли босқич учун мустаҳкам пойдеворга айланиши мумкин.

2026 йилда экология соҳасини ривожлантириш учун 1 триллион 900 миллиард сўм йўналтирилиши режалаштирилган.

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН
www.yuz.uz yuz.uznews yuz_official yuz.uz_news yuz.uz_news

Экология

СУВ ВА ҲАВОДЕК ЗАРУР ТАШАББУС

Ҳамза АМИНОВ,
Атроф-муҳит ва табиатни муҳофаза қилиш технологиялари илмий-тадқиқот институти директори ўринбосари

Президентимизнинг Олий Мажлис ва халқимизга Мурожаатномасида экологик мувозанатни таъминлаш, “яшил” энергетикани ривожлантириш, сув ресурсларидан оқилона фойдаланиш каби масалаларга алоҳида эътибор қаратилган. Мамлакатимизда атроф-муҳитни муҳофаза қилишга доир аниқ ва қатъий ташаббуслар илгари сурилган. Хусусан, йирик саноат корхоналарида ҳавога чиқариладиган зарарли моддаларни камайтириш учун фильтр ва замонавий тозалаш иншоотлари ҳамда мониторинг станцияларини ўрнатиш мақсадида 100 миллион долларлик кредит линияси очилиши эълон қилинди. Бу ташаббус, шубҳасиз, экологик хавфсизликни таъминлаш йўлидаги муҳим қадамдир.

Мурожаатномада Тошкент шаҳри ва Тошкент вилоятидаги иссиқхона хўжаликлари фаолиятига алоҳида эътибор қаратилди. Ушбу ҳудудларда кўмир ва газда ишлайдиган қарийб 2000 та иссиқхона мавжудлиги таъкидланди. Фильтрсиз, кўмир ёқиладиган қозонхоналардан босқичма-босқич воз кечиш режалаштирилган. Бундай объектлар пойтахт ташқарисига кўчирилади, иссиқлик таъминоти эса марказлашган қозонхоналар орқали ташкил этилади. Шу мақсадда камида 200 гектар майдонга эга агрокластерлар тузилади. Уларнинг таркибига ўтмоқчи бўлган иссиқхоналарга алоҳида субсидия ажратилади.

Ҳужжатда, шунингдек, экологик тоза транспорт фаолиятини ривожлантириш масаласига ҳам алоҳида эътибор қаратилган. Жумладан, автотранспорт воситалари учун экологик стикерлар бериш тизими жорий этилиши маълум қилинди. Бу бежиз эмас, албатта. Зеро, йирик шаҳарлар, хусусан, Тошкентдаги тирбандликлар юртдошларимизнинг йўл-транспорт билан боғлиқ кундалик ҳаётини қийинлаштириш билан бирга экологияга ҳам жиддий зарар етказмоқда. Энди халқаро тажрибадан келиб чиқиб, автомобиллар зарарли чиқиндилар даражасига кўра таснифланади ва шунга мос экологик стикерлар берилади. Атроф-муҳитга юқори зарар етказувчи транспорт воситаларининг пойтахт, вилоят марказлари ва шаҳарларга кириши чекланади.

Бу жараёнда автомобиллар эгаларига оғирлик тушмайди, яъни уларни давлат томонидан қўллаб-қувватлаш чоралари кўзда тутилган. Масалан, эски транспорт воситасини янгисига алмаштиришда автокредит фоиз ставкасининг бир қисми компенсация қилинади. Шу билан бирга, чиқиндилар ҳажмини камайтириш учун фильтр ўрнатишга тайёр бўлган ҳайдовчиларга харажатнинг бир қисмини қоплаш учун субсидия ажратилиши кўзда тутилмоқда.

Мурожаатномада Тошкент ва йирик шаҳарларда жамоат транспортини ривожлантириш устувор вазифа этиб белгиланди. Автобус ва таксилар учун ажратилган махсус йўлаклар тармоғи кенгайтирилади. Тошкент, Самарқанд ва Наманган шаҳарларида эса интеллектуал йўлчироқлар асосидаги ҳаракатни бошқариш тизими жорий этилади.

Электромобиллардан фойдаланишни рағбатлантиришга ҳам алоҳида эътибор қаратилади. Яқин йилларда экологик тоза транспорт воситалари сонини кўпайтириш борасида беш йиллик дастур амалга оширилади. Унинг доирасида маҳаллий электромобиллар учун автокредит 12 фоиз, импорт электромобиллар учун эса 16 фоиз ставкада тақдим этилади. Зарядлаш станцияларини ўрнатаётган тадбиркорларга 10 фоизли имтиёзли кредитлар берилади. Шунингдек, ер участкаларини аукционларда бозор нархидан икки баравар арзон сотиб олиш имконияти яратилади. Электромобилларни қувватлашда 1 киловатт-соат учун 300 сўмдан ошган электр энергияси харажатининг бир қисми давлат бюджети ҳисобидан қопланади. Электромобилларда такси хизматини кўрсатаётган фуқаролар учун ҳам қўшимча имтиёзлар белгиланган.

Кейинги йилларда мамлакатимизда яшил ҳудудларни кенгайтириш борасида тизимли чора-тадбирлар кўрилмоқда. Бу борадаги ишларнинг давоми сифатида Мурожаатномада аниқ вазифалар белгилаб берилди. Хусусан, чанг-тўзонларнинг олдини олиш мақсадида Сурхондарё вилоятидаги 10 минг гектар майдонда “яшил макон” ҳудуди барпо этилади. Сирдарё вилоятида эса 84 километр узунликдаги “яшил” девор тикланади. Қорақалпоғистон, Хоразм, Бухоро ва Навоийдаги жами 250 минг гектар майдонда, жумладан, Оролнинг қуриган тубидаги 115 минг гектарда дарахт ва буталар экилади. Ҳар бир ҳудудда ботаника ва дендрология боғлари, шунингдек, соясалқин камида 20 та сайр йўлаги ётқизилиши режалаштирилган.

Мурожаатномада экология соҳаси бўйича кадрлар тайёрлаш ва экологик таълимни ривожлантириш масаласига ҳам устувор йўналиш сифатида эътибор қаратилди. Президентимиз яқин беш йилда корхоналарда экостандартларни жорий этиш камида 30 минг экологик менежер тайёрлашни талаб этишини таъкидлади. Шу муносабат билан 2026 йилда ҳар бир ҳудудда “яшил” техникумлар ташкил этилиб, дуал таълим асосида йилига 10 минггача мутахассис тайёрлаш йўлга қўйилади.

Шунингдек, Марказий Осиё Яшил университети (Green University) фаолияти кенгайтирилади. Ҳаво, сув ва тупроқ сифатини баҳолашга мўлжалланган комплекс лабораториялар очилади. Шаҳарларда табиий шамолатишни кучайтириш бўйича илмий тадқиқотлар ўтказилади.

Умуман, 2026 йилда экология соҳасини ривожлантириш учун 1 триллион 900 миллиард сўм йўналтирилиши режалаштирилган. Давлатимиз раҳбари сув ресурсларини бошқаришга доир комплекс чора-тадбирлар бўйича ҳам аниқ вазифаларни белгилаб берди. Хусусан, жорий йилда сувни тежовчи технологияларни қўллаш учун 3 триллион 300 миллиард сўм ажратилади. 1300 километр магистрал каналлар бетонлаштирилади. Бу эса ҳар йили 500 миллион куб метр сувни тежаш имконини беради. Шунингдек, очиқ дренаж ва коллектор тизимларини ёпиқ тизимга ўтказиш бўйича алоҳида дастур қабул қилинади.

Пойтахтимиз, вилоят марказлари ва шаҳарларда “яшил” ҳудудларни кенгайтириш учун суғориш ва дренаж тизимларини қайта тиклаш зарурлиги таъкидланди. Бунинг учун 160 миллион долларлик катта дастур доирасида Тошкент шаҳрида 150 километр ёпиқ дренаж тизими барпо этилади, 197 километр канал ва коллекторлар таъмирланади ҳамда 63 километр янги каналлар барпо этилади. Бу чора-тадбирлар шаҳарда янада салқин ва қулай микроиқлим шаклланишига хизмат қилади.

Мурожаатномада маҳалла институти жамиятнинг энг муҳим бўғини сифатида қайта баҳоланди. У анъанавий ижтимоий институт эмас, балки аҳоли бандлигини таъминлаш, ижтимоий муаммоларни жойида ҳал этиш ва фуқароларнинг давлат бошқарувидаги иштирокини кучайтирувчи механизм сифатида талқин қилинди. Маҳалла орқали давлат хизматларини аҳоли манфаатларига мослаштириш, ижтимоий ҳимоя тизимини такомиллаштириш ғоялари амалга ошириляпти.

Ўзбекистон маҳаллалари уюшмаси ва ҳудудий бўлимлари билан яқин ҳамкорлик туфайли бугун юртимизнинг барча ҳудудида ободонлаштириш, кўкаламзорлаштириш ва фуқаролар ҳаёти сифатини оширишга қаратилган муҳим ташаббуслар илгари сурилмоқда.

Тажрибали оқсоқоллар, фаол ёшлар кўчат экиш ва парваришлашда иштирок этиб, “Яшил макон” умуммиллий лойиҳаси ривожига ҳисса қўшмоқда. “Менинг боғим”, “Обод маҳалла” лойиҳаси доирасидаги ишлар туфайли ҳовли ва кўчаларни ободонлаштириш, ҳудудларни тозалаш, атроф-муҳитни яхшилаш, аҳоли учун қулай шароит яратиш борасидаги саъй-ҳаракатлар янги босқичга кўтарилди.

Қисқаси, Мурожаатномада илгари сурилган ташаббуслар Ўзбекистоннинг экологик хавфсиз, соғлом ва “яшил” келажагини барпо этишга муносиб хизмат қилади.

Куз фаслининг охири — қишнинг совуқ нафаси сезила бошлаган палладан то пишиқчилик мавсумига қадар аҳолини сархил, витаминга бой мева-сабзавот билан узлуксиз таъминлаш масаласи ҳар йили долзарб тус олади. Айниқса, йилнинг совуқ кунларида организм учун зарур табиий дармондори ва микроэлементларга эҳтиёж ошиб, бозорларда сифатли маҳсулотларга талаб ортади. Ана шундай шароитда иссиқхоналар аҳолининг озиқ-овқатга эҳтиёжини қондиришда ишончли ва самарали манба сифатида муҳим ўрин эгалламоқда.

Ислоҳот одимлари

ТЎРТ ФАСЛДА ҲАМ БОЗОРЛАРИМИЗ ТЎКИН

Бугун иссиқхона хўжаликлари нафақат мавсумий танқисликнинг олдини олиш, балки аҳолини йил бўйи сабзавот ва кўкатлар билан таъминлашда ҳам ҳал қилувчи омилга айланди. Помидор, бодринг, қалампир, кўкатлар ва бошқа сархил маҳсулотларнинг қиш фаслида ҳам бозорларда мўл-кўл бўлиши, нархлар кескин ошиб кетмаслиги айнан иссиқхоналар фаолияти билан боғлиқ.

Шу билан бирга, иссиқхоначилик тармоғининг ривожланиши ички бозор барқарорлигини таъминлаш, импортга қарамликни камайтириш ва маҳаллий маҳсулот улушини оширишга хизмат қилмоқда. Бу эса озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлаш билан бир қаторда аҳоли саломатлигини асраш, турли касалликларнинг олдини олишда ҳам жуда муҳим.

Қолаверса, иссиқхоналар қишлоқ жойларда янги иш ўринларини очиш, аҳоли бандлигини таъминлаш, фермер ҳамда тадбиркорлар даромадини оширишга ҳисса қўшмоқда. Замонавий технологиялар асосида фаолият юритаётган иссиқхоналар сув ва энергия ресурсларидан оқилона фойдаланиш орқали экологик барқарорликка ҳам хизмат қиляпти.

Айни йўналишда Жиззах вилоятида муайян ишлар қилинмоқда. Қишлоқ хўжалигининг анъанавий тармоқлари — ғаллачилик, пахтачилик, чорвачилик билан бир қаторда мева-сабзавот етиштириш, хусусан, иссиқхона хўжалигини ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Яқин йилларгача мева-сабзавотнинг катта қисми Самарқанд ва водий вилоятларидан келтириладиган Жиззах бозорлари бугун ҳудуднинг ўзида етиштирилган маҳсулотлар билан тўла. Энг муҳими, бошқа жойларга қараганда арзон, сифати юқори. Бу мўл-кўлчиликда вилоятнинг барча туманида иссиқхона хўжаликлари кўпайиб бораётгани ҳам муҳим омил бўлмоқда. Айниқса, совуқ кунлари очиқ майдонга нисбатан иссиқхонада маҳсулот етиштириш деҳончиликнинг ривожланишига хизмат қилади. Иссиқхонада бир гектар ерда камида 50 тонна сабзавот етиштириш мумкин. Масалан, ҳар гектар очиқ майдондан ўртача 35 тоннагача помидор ҳосили олинса, иссиқхонада бу кўрсаткични 120 тоннагача ошириш имкони бор. Яна бир афзаллиги шундаки, иссиқхонада етиштирилган маҳсулот сифати очиқ майдондагига қараганда юқори ва экспортбоп бўлади.

— Бугун иссиқхона нафақат қишлоқ тадбиркорининг даромад манбаи, балки бутун жамиятнинг озиқ-овқат хавфсизлигини таъминловчи стратегик соҳадир, — дейди Агросаноатни ривожлантириш агентлиги Жиззах вилояти бўлими бош мутахассиси Азиз Нўъмонов. — Вилоятимизда ушбу тармоқ изчил ривожланиб, катта майдонларда замонавий иссиқхоналар барпо этилмоқда. Ҳозир 110,5 гектар ерда 56 та тадбиркорлик субъекти иссиқхона хўжаликларини ташкил этган. Уларнинг 44,5 гектарида гидропоника усулида, 31,9 гектарида эса анъанавий технология асосидаги иссиқхоналар самарали фаолият юритиб келмоқда.

Эътиборлиси, жараён шу билан чекланиб қолмаяпти. Яна 4 та янги лойиҳа доирасида 11,1 гектар майдонда замонавий иссиқхоналар барпо этиш режалаштирилган. Бу эса маҳсулот етиштириш ҳажмини ошириш, янги иш ўринлари очиш ва бозорларимизда тақчилликнинг олдини олишга хизмат қилади.

Ўтган йили вилоятдаги иссиқхоналарда 3416,8 тонна маҳсулот етиштирилган. 2025-2026 йилларнинг куз-қиш мавсумида эса бу кўрсаткич 5925,8 тоннага етиши кутилмоқда. Бу нафақат миқдор, балки сифат кўрсаткичи ҳам ошиб бораётганидан далолат.

Иссиқхоналарда мева-сабзавот етиштириш ҳажми ортиши ички бозорларнинг йил давомида зарур маҳсулот билан таъминланиши баробарида экспорт салоҳияти ҳам мустаҳкамланишига хизмат қилмоқда. Жиззах вилоятидаги иссиқхоналарнинг қарийб ярми Шароф Рашидов тумани ҳиссасига тўғри келади. Шу боис, ҳудуд қишлоқ хўжалигининг драйвер тармоқларидан бирига айланиб улгурди. Тумандаги 42 гектардан зиёд майдонда замонавий иссиқхоналар фаолияти йўлга қўйилган. Улар йил давомида бозорларни сархил маҳсулот билан таъминлашда муҳим ўрин тутаётир. Айниқса, Қаҳрамон маҳалласи бу борада бутун вилоят миқёсида намуна сифатида эътироф этилади.

Маҳалладаги ёш тадбиркорлардан бири Сардор Бобобеков бошчилик қилаётган иссиқхона хўжалиги бундан саккиз йил муқаддам фаолият бошлаган. 2018 йили дастлаб 2 гектар ерда гидропоника усулидаги иссиқхона ишга туширилган бўлса, 2020 йилга келиб яна қўшимча 1 гектарда Жанубий Корея технологиялари асосида навбатдаги иссиқхона фаолият бошлади. Давлатимиз раҳбарининг соҳани қўллаб-қувватлашга қаратган эътибори самараси ўлароқ, бугун мазкур хўжаликка қарашли иссиқхоналар қарийб 3,5 гектар майдонни эгаллаб, уларда помидор ва қулупнай кўчатлари парвариш қилинмоқда.

Шароф Рашидов туманидаги иссиқхоначилик соҳасида салмоқли тажрибага эга яна бир йирик хўжалик Акмал Аҳмедов раҳбарлигида фаолият юритмоқда. 4 гектар майдонда жойлашган ушбу иссиқхонада талаб юқори бўлган янги навдаги помидор кўчатлари экилган, томчилатиб суғориш технологияси жорий этилган.

Рақамлар ҳам соҳа тараққиётини яққол намоён этади. 2018 йили мазкур иссиқхонанинг гектаридан 65-70 тоннадан ҳосил олинган бўлса, бугун кўрсаткич 95-100 тоннага етди. Энг муҳими, маҳсулотлар фақат мавсумий эмас, балки йил давомида ички ва ташқи бозорларга узлуксиз етказиб бериляпти. Айниқса, қиш кунларида таъминот занжири барқарорлиги ҳал қилувчи аҳамият касб этади. Ана шундай шароитда ҳарорат, ёруғлик ва намликни сунъий бошқариш имконини берадиган иссиқхоналар озиқ-овқат етиштиришдаги асосий таянч йўналишга айланган.

Ушбу туманнинг Пастки Сулоқли маҳалласидагилар Камолиддин ва Отажон Ҳазратқуловларни миришкор деҳқон сифатида яхши билади. Боиси, беш йилдан буён замонавий усулдаги иссиқхона деҳқончилиги билан шуғулланиб келаётган ака-уканинг фаолияти кўпчилик учун тажриба мактаби бўлиб хизмат қилаётир.

Шу кунларда уларнинг замонавий усулда барпо этилган иссиқхонасида баҳор таровативи ва ёзнинг пишиқчилиги ҳукм сурмоқда. Умумий майдони олти гектарни ташкил этувчи иссиқхонанинг беш гектарида гидропоника усулида, бир гектарида эса анъанавий тарзда экилган помидорлар пишиб етилмоқда.

— Тижорат банкидан 1 миллион 100 минг доллар кредит олиб, Жанубий Корея технологияси асосида иссиқхона қурдирдик, — дейди Камолиддин Ҳазратқулов. — Ундаги барча жараён — ҳарорат, ёруғлик, сув меъёрлари автоматик усулда бошқарилади. Бироқ катта харажат ҳисобига барпо этилган иссиқхонада маҳаллий навли помидор кўчатларидан олинган ҳосил билан кўзланган самарадорликка эришиб бўлмайди. Шунинг учун бир гектар майдонга гидропоника усулида Япониянинг “Sakata” компанияси селекция қилган, дунёга машҳур “Pink Paradise” помидор нави дурагайини экдик. Бу ўртапишар нав, бўйи 2 метрдан баланд, бир дона ҳосилининг ўртача вазни 180-220 грамм келади, бир хил катталикда пишади. Касалликка чидамли, яхши ҳосил беряпти. Меваси мазали таъми билан харидоргир. Узоқ масофага ташишда ҳам сифати бузилмайди. Қисқа муддатда маҳсулотларимиз нафақат ички бозорда, балки МДҲ давлатларида ҳам харидорини топди. Энг муҳими, иссиқхоначилик орқали топилган барқарор даромадимиз эвазига банк олдидаги мажбуриятларимизни тўлиқ бажариб, кредитни муддатидан олдин ёпишга муваффақ бўлдик.

Айни пишиқчилик мавсумида ака-ука деҳқонлар иссиқхоналарида ҳар гектаридан 100 тоннагача ҳосил йиғиштириб олиниб, ички бозорга ва экспортга чиқармоқда. 2025-2026 йилги мавсумда жамият аъзолари Россия, Қозоғистон, Бирлашган Араб Амирликларига 1 миллион долларлик маҳсулотни экспорт қилиш режалаштирган. Шу кунгача салкам 400 минг доллар қийматидаги помидор буюртмачиларга етказиб берилди.

Шу билан бирга, туман маҳаллаларида кичик ҳажмдаги иссиқхоналар сони ҳам изчил ортиб боряпти. Бу жараён соғлом рақобат муҳитини шакллантириб, аҳоли даромадини оширишга хизмат қилмоқда. Жумладан, Қанғли маҳалласида ана шу тармоқ орқали турмуш шароитини яхшилаётган оилалар сони йил сайин кўпаймоқда. “Маҳалла еттилиги” кўмагида хонадонларда янги-янги иссиқхоналар барпо этилмоқда.

Бундай тадбиркорлик руҳини Туёқли маҳалласида ҳам яққол кўриш мумкин. Ҳудуддаги 700 га яқин хонадоннинг 314 тасида иссиқхоналар ташкил этилган. Мазкур маҳалла аҳолиси ўз томорқасидаги иссиқхоналар орқали оилавий даромадини ошириш баробарида бозорлар тўкинлигига, аҳолини йил давомида сифатли озиқ-овқат маҳсулотлари билан узлуксиз таъминлашга ҳам муносиб ҳисса қўшаётир.

Эътиборга молик жиҳат шундаки, Шароф Рашидов туманида етиштирилаётган иссиқхона маҳсулотларининг экспорт ҳажми ҳам йилдан йилга ошиб боряпти. Хусусан, 2018 йилда 2 миллион доллар қийматидаги маҳсулот хорижга йўналтирилган бўлса, 2024 йили бу кўрсаткич 8 миллион долларга етди. 2025 йилда эса экспорт ҳажми қарийб 20 миллион долларга етказилгани соҳадаги улкан салоҳиятдан далолат беради.

— 2025-2026 йилги куз-қиш мавсумида иссиқхона хўжаликларида табиий газдан фойдаланишга рухсат берилгани тармоқни янада ривожлантиришда жуда катта ғамхўрлик бўлди, — дейди Азиз Нўъмонов. — Барча туман ва қишлоқларда “маҳалла еттилиги” кўмагида иссиқхона билан шуғулланувчи тадбиркор ва томорқачилар сони йил сайин кўпайиб бораётир. Бу тармоқни ривожлантириш бозорларимиз тўкинлиги, аҳоли турмуш даражасини ошириш ва камбағалликдан чиқаришда ғоят муҳим.

Ҳа, бугун иссиқхоналар нафақат қишлоқ хўжалигининг бир тармоғи, балки аҳоли ҳаётида муҳим ижтимоий аҳамият касб этувчи соҳага айланмоқда. Улар туфайли бозорларимиз йил давомида янги, сифатли, витаминга бой маҳсулотлар билан тўлиб бормоқда. Замонавий иссиқхоналарда қўлланаётган илғор технологиялар эса ҳосилдорликни ошириб, ер ва сув ресурсларини асрашга хизмат қилади.

Фарҳод НЕЪМАТОВ,
“Янги Ўзбекистон” мухбири

Бугунги кунда ҳар бир боланинг индивидуал хусусиятларини инобатга олган ҳолда таълим бериш муҳим вазифага айланмоқда. Шу сабабли ўқув режаларига “Инклюзив таълим методикаси”, “Алоҳида эҳтиёжли болалар психологияси”, “Дифференциал таълим технологиялари” каби фанлар киритилди.

Юксалиш палласи

Кейинги йилларда инсон капиталига сармоя киритиш, таълимни ислоҳ қилишга давлат сиёсати даражасида эътибор қаратилмоқда. Ана шу эзгу ишларнинг мантиқий давоми сифатида жорий йилнинг 5 февраль куни давлатимиз раҳбарининг “Мактабгача таълим ва тарбия тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги фармони имзоланди. Унда мактабгача таълим ташкилотларида таълим-тарбия сифати ва самарадорлигини ошириш борасида кўплаб вазифалар қўйилди.

Жумладан, 2026/2027 ўқув йилидан бошлаб педагогика олий таълим ташкилотларида мактабгача ва бошланғич таълим йўналиши бўйича бакалаврларни тайёрлаш халқаро илғор тажрибаларга мос равишда такомиллаштирилган таълим дастурлари асосида амалга оширилиши белгилаб берилди.

Меъёрий ҳужжатда кўзда тутилган мактабгача таълим ва тарбия тизимининг истиқболдаги ривожланиш йўналишлари, бу борадаги устувор вазифалар хусусида соҳа мутахассисларининг фикри билан қизиқдик.

ЯНГИ АВЛОД ПЕДАГОГИКАСИ

Илмий инновациялар ва халқаро интеграция

Феруза МАДРАҲИМОВА, Урганч давлат педагогика институти ректори, педагогика фанлари доктори, профессор:

— Инсон шахси шаклланиши, дунёқараши ва интеллектуал салоҳиятининг пойдевори айнан мактабгача ва бошланғич таълим босқичида қўйилади. Шу боис, 2026-2027 ўқув йилидан педагогика олий таълим ташкилотларида мактабгача ва бошланғич таълим йўналиши бўйича бакалаврларни тайёрлаш тизимининг халқаро илғор тажриба асосида трансформация қилиниши шунчаки навбатдаги ислоҳот эмас, балки миллат генофондини асраш ва ривожлантиришга қаратилган стратегик қадамдир.

Урганч давлат педагогика институти ҳам педагогик кадрлар тайёрловчи маскан сифатида ушбу ўзгаришлар марказида турибди. Олдимизда турган вазифа нафақат дипломли мутахассис тайёрлаш, балки боланинг қалбини тушунадиган, замонавий технологияларни ўзлаштирган ва глобал фикрлайдиган янги авлод ўқитувчисини тарбиялашдир.

Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегиясида инсон капиталини ривожлантириш энг устувор вазифа сифатида белгиланган. Давлатимиз раҳбари фармони мамлакатимиз таълим тизими тарихида янги саҳифани очди. Мазкур ҳужжат нафақат ташкилий ўзгаришларни, балки таълим мазмунидаги концептуал янгиланишларни ҳам кўзда тутади.

Фармонда таъкидланганидек, мактабгача таълим тизимини илғор хорижий тажрибалар асосида такомиллаштириш ва инновацион мактабгача таълим ташкилотлари тармоғини ташкил этиш бугунги куннинг кечиктириб бўлмас заруратидир. Урганч давлат педагогика институти бу ислоҳотларнинг фаол ижрочиси сифатида 2026/2027 ўқув йилидан бошлаб кадрлар тайёрлаш жараёнини мутлақо янги модель асосида ташкил этмоқда.

Педагогик таълим сифатини оширишнинг энг самарали йўлларидан бири назарий билимларни бевосита амалиёт майдонида мустаҳкамлашдир. Президентимиз фармони ва унга мувофиқ ишлаб чиқилган чора-тадбирлар дастурига кўра, 2026/2027 ўқув йилидан бошлаб педагогика олий таълим ташкилотларида ўрта махсус маълумотли педагог кадрлар учун дуал таълим шакли жорий этилмоқда. Янги тизимга кўра, мактабгача таълим йўналишида тўлов-шартнома асосида бакалаврлар тайёрланади. Талабалар ўқиш давомида иш стажига эга бўлади ва ижтимоий ҳимояланади. Ўқув жараёни “Янги авлод” мактабгача таълим ташкилотлари базасида ташкил этилади.

Дуал таълим шаклида бўлажак тарбиячилар бир кун педагогика олий таълим ташкилотида, беш кун мактабгача таълим ташкилотида назарий ва амалий кўникмаларини ошириб боради. Талабалар дарсларда ўрганган методика, дидактика ёки ўйинга асосланган таълим элементларини гуруҳда қўллаб кўради. Бу билимларни мустаҳкамлаш билан бирга назария ва амалиёт уйғунлигини таъминлайди. Мазкур жараён талабаларнинг билим ва тажрибасини оширади, меҳнат бозорига тайёр кадрларни етказиб беради.

Дуал таълим шаклида таҳсил олаётган талаба ўзини ҳақиқий педагог сифатида ҳис қилади, бу эса унда касбга садоқат ва масъулиятни кучайтиради.

Фармонда “Янги авлод” мактабгача таълим ташкилотлари ҳузурида Болаларни ривожлантириш инновацион марказларини ташкил этиш белгиланган. Бу вазифа соҳавий олийгоҳлар ва илмий-тадқиқот институтлари олдига долзарб муаммолар ечимига қаратилган фундаментал тадқиқотларни ўтказиш талабини қўяди. Айнан Урганч давлат педагогика институти олимлари томонидан рақамли дидактика ва сунъий интеллект, ўйинга асосланган таълим (Play-based learning), нейропедагогика йўналишларида олиб борилаётган тадқиқотлар миллий таълим контентини яратишга ва таълим стратегиясидаги мактабгача таълим методикасини такомиллаштиришга хизмат қилади.

2026/2027 ўқув йилидан бошлаб жорий этиладиган таълим дастурлари PISA (Programme for International Student Assessment) ва PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) каби халқаро баҳолаш дастурлари талабларига мослаштирилган. Таълим дастурларини трансформация қилишда 4K (танқидий фикрлаш, креативлик, коммуникация ва коллаборация) кўникмаларини такомиллаштириш, STEAM (фан, технология, муҳандислик, санъат ва математикани интеграциялашган ҳолда ўқитиш) ёндашуви асосида ўқитишга алоҳида устуворлик берилмоқда.

Шунингдек, фармонга мувофиқ, педагогик олий таълим ташкилотлари битирувчиларининг мақоми янада мустаҳкамланди. Хусусан, 2027/2028 ўқув йилидан бошлаб мактабга тайёрлов гуруҳларида таълим жараёнлари олий маълумотли педагоглар ҳамда битирувчи босқич талабалари томонидан олиб борилиши белгиланди. Бу эса битирувчиларимизга ўқишни тамомламасдан туриб профессионал фаолиятга киришиш имконини беради.

Бир сўз билан айтганда, фармон таълим тизимини модернизациялашнинг ҳуқуқий ва концептуал асоси бўлиб хизмат қилади.

Ҳақберди ҲАМЗАЕВ, Жиззах давлат педагогика университетининг ўқув ишлари бўйича проректори:

— Жиззах давлат педагогика университетида мактабгача ва бошланғич таълим йўналишлари бўйича бакалаврлар тайёрлаш жараёни халқаро илғор тажрибалар асосида такомиллаштирилган таълим дастурлари орқали изчил йўлга қўйилган.

Сўнгги йилларда университетимизда ўқув режалари ва фан дастурлари тўлиқ қайта таҳлил қилинди. Хусусан, Европа олий таълим маконида қўлланилаётган ECTS кредит-модуль тизими талаблари асосида ўқув юкламалари оптималлаштирилди, фанлар мазмуни компетенциявий ёндашув асосида қайта шакллантирилди.

Таълим дастурларини такомиллаштиришда бир неча йўналишга алоҳида эътибор қаратилди. Бола ривожланишининг психологияси ва педагогикаси бўйича амалий кўникмалар, халқаро баҳолаш дастурлари (PISA, PIRLS) мезонлари асосида методик тайёргарликни кучайтириш, инклюзив таълим асосларини алоҳида модуль сифатида киритиш, рақамли педагогика ва STEAM элементларини интеграция қилиш масалалари қамраб олинди.

Мактабгача ва бошланғич таълим йўналишида энг муҳим жиҳат назария ва амалиёт уйғунлигидир. Шу мақсадда университетимиз тажриба-синов майдонларида “университет — боғча — мактаб” интеграцияланган ҳамкорлик модели жорий этилди.

Талабалар 1-курсдан бошлаб мактабгача таълим ташкилотларида кузатув амалиётини, 2-3-курсларда методик ва диагностик амалиётни, 4-курсда эса мустақил педагогик амалиётни ўтайди.

Бунда талабалар фақат дарс ўтиш билан чекланиб қолмайди. Болалар ривожланишини мониторинг қилиш, индивидуал таълим траекториясини ишлаб чиқиш, ота-оналар билан ҳамкорлик каби замонавий педагогик компетенцияларни эгаллайди.

Бугунги кунда ҳар бир боланинг индивидуал хусусиятларини инобатга олган ҳолда таълим бериш муҳим вазифага айланмоқда. Шу сабабли ўқув режаларига “Инклюзив таълим методикаси”, “Алоҳида эҳтиёжли болалар психологияси”, “Дифференциал таълим технологиялари” каби фанлар киритилди.

Ушбу фанлар доирасида талабалар логопедик асослар, коррекцион педагогика элементлари, махсус таълим муҳитини ташкил этиш, инклюзив синфда дарсни режалаштириш бўйича амалий кўникмаларни ўзлаштиради.

Таълим сифатини оширишда рақамли технологияларнинг ўрни беқиёс. Шу мақсадда университетимизда электрон таълим платформалари, LMS тизими орқали масофавий таълим элементлари, интерактив симуляциялар ва виртуал лабораториялар, мультимедиа ресурслари фаол жорий этилмоқда.

Айни йўналишда талабалар учун рақамли дидактик материаллар яратиш, интерактив ўйинлар орқали болаларда когнитив фаолликни ривожлантириш бўйича алоҳида модуллар ишлаб чиқилди.

Мактабгача ва бошланғич таълим соҳасидаги долзарб муаммоларни ҳал этиш мақсадида профессор-ўқитувчилар ва талабалар томонидан қатор илмий лойиҳалар амалга оширилмоқда. Жумладан, 5-7 ёшли болаларда функционал саводхонликни ривожлантириш, бошланғич синфлар учун интегратив таълим моделларини ишлаб чиқиш, миллий қадриятлар асосида тарбиявий ишларни ташкил этишга ҳам эътибор қаратиляпти.

Талабалар учун қисқа муддатли академик мобиллик дастурлари йўлга қўйилган бўлиб, бу уларнинг халқаро педагогик тажриба билан танишиш имкониятини кенгайтиряпти. Натижада битирувчиларнинг ишга жойлашиш кўрсаткичи ошди. Талабаларнинг касбий тайёргарлик даражаси сезиларли равишда яхшиланди.

Келгусида дуал таълим элементларини кенгайтириш, халқаро аккредитациядан ўтиш, STEAM лабораторияларини мактабгача ва бошланғич таълимга мослаштириш, таълим дастурларини рақамли контент билан бойитиш каби устувор вазифалар белгилаб олинган.

Президентимиз фармони бу борадаги ишларни янги босқичга олиб чиқиши билан аҳамиятли.

Мактабгача ва бошланғич таълим йўналиши бўйича бакалаврлар тайёрлаш бу — фақатгина мутахассис эмас, балки мамлакатнинг келажак авлодини шакллантирувчи педагогларни тарбиялаш демакдир. Шу боис, университетимиздаги ушбу йўналишдаги ислоҳотлар янги Ўзбекистоннинг таълим соҳасидаги стратегик мақсадларига ҳамоҳанг равишда изчил давом эттирилади.

“Янги Ўзбекистон” мухбири Рисолат МАДИЕВА тайёрлади.

Бошланиши 1-бетда

МАҲАЛЛА ВА ЁШЛАР ЖАМИЯТНИНГ ИККИ ТАЯНЧ УСТУНИ

Чарос МИРХОЛИҚОВА, Ёшлар муаммоларини ўрганиш ва истиқболли кадрларни тайёрлаш институти доценти

Бир қарашда маҳаллада бир-биридан кескин фарқланувчи икки манзарани кўриш мумкин. Бир томонда иқтидорли, ташаббускор, хорижда ўқиётган, стартап очаётган, илм-фан, спорт ва санъатда муваффақият қозонаётган ёшлар. Иккинчи томонда эса вақтини мазмунсиз ўтказаётган, интернет ва ижтимоий тармоқларга ҳаддан ташқари боғланиб қолаётган, миграция ёки оилавий муаммолар оқибатида ижтимоий беқарорликни бошдан кечираётган ўсмирлар.

Ёшлар муаммолари маҳалла кесимида кўп ҳолларда қуйидагиларда намоён бўлади:

— бандлик ва даромад манбалари етишмаслиги;

— таълим ва касб танлашдаги ноаниқлик, “ким бўлишни билмаслик” ҳолати;

— бўш вақтнинг мазмунли ташкил этилмагани, спорт ва маданият маконлари етарли эмаслиги;

— ахборот хуружлари ва радикал ғояларга нисбатан ҳимоясизлик;

— оилавий низолар, ажрашишлар, миграция оқибатида назоратсиз қолаётган фарзандлар.

Демак, “Маҳаллани ривожлантириш ва жамиятни юксалтириш йили” деганда фақат йўл қуриш, дарахт экиш ёки бино таъмирини тушуниш нотўғри. Бу, аввало, маҳалла орқали ёшлар тақдирига бевосита таъсир кўрсатиш йили бўлиши керак.

Президентимиз Олий Мажлис ва халқимизга Мурожаатномасида маҳаллани нафақат ўзини ўзи бошқариш тизими, балки халқни бирлаштирадиган, ёшларни тарбиялайдиган, жамиятда бирдамликни мустаҳкамловчи ноёб маскан сифатида таърифлади. Миллати ва тилидан қатъи назар, бутун халқимизни жипслаштирадиган ғоя “Ватан ва халқ манфаати” деб эътироф этилар экан, ушбу мақсад сари боришда маҳалла ҳал қилувчи бўғин сифатида кўрилмоқда. Йил муносабати билан қабул қилинган давлат дастурида маҳалла инфратузилмасини яхшилаш билан бирга ёшлар бандлиги, руҳий саломатлиги, маънавий олами ва рақамли маданиятини мустаҳкамлаш бўйича комплекс чора-тадбирлар белгиланган ёшлар сиёсати ислоҳотларнинг энг устувор йўналиши эканини яна бир карра исботлайди.

Ўзбекистоннинг демографик таркиби ёшлар улуши юқорилиги билан характерланади. Яъни мамлакатимизнинг қарийб 60 фоизи ёшлардан иборат. Шу боис, сўнгги йилларда уларга алоҳида эътибор қаратилиб, ёшлар сиёсати йўналишида мустаҳкам ҳуқуқий ва институционал база яратилди. Хусусан, 2017-2025 йилларда 14 та қонун, Президентимизнинг 30 дан ортиқ фармони ва 60 дан зиёд қарори, шунингдек, ҳукуматнинг 100 га яқин қарори қабул қилиниб, ёшлар учун 200 дан ортиқ имтиёздан фойдаланиш имконияти яратилди.

Ушбу институционал ислоҳотлар ва чора-тадбирлар ўз самарасини бермоқда.

Биринчидан, ёшларни қамраб олувчи, дунёда андозаси йўқ яхлит тизим яратилди. Маҳалла даражасигача ёшлар муаммоларини аниқлаш ва уларни ҳал қилишга қаратилган “маҳалла еттилиги” ҳамда ундаги ёшлар етакчиси фаолияти йўлга қўйилди. Ушбу тизим орқали ёшларни қўллаб-қувватлаш учун қарийб 2 триллион сўм ажратилиб, 1 миллион 500 минг ёшнинг ҳаётда ўз ўрнини топишига кўмаклашилди.

Иккинчидан, 600 минг ёшнинг тадбиркорлик лойиҳаси учун 13,5 триллион сўм имтиёзли кредит йўналтирилди. Натижада сўнгги саккиз йилда ёш тадбиркорлар сони 3 баравар ошиб, тадбиркорлик субъектларининг қарийб 40 фоизини ёшлар ташкил этмоқда. Мазкур чора-тадбирлар давом эттирилиб, ўтган йилнинг ўзида ёшлар тадбиркорлигини қўллаб-қувватлаш учун қўшимча 400 миллион доллар ажратилди.

Учинчидан, ёшлар бандлигини таъминлашга қаратилган тизимли ишлар натижасида, аҳоли сони 2016 йилдагига нисбатан 17 фоиз ошган бўлса-да, банд бўлмаган ёшлар сони 2 баравар камайди.

Тўртинчидан, ёшларнинг олий таълимга қамров даражаси 2017 йилдаги 9 фоиздан 42 фоизга етди, олий таълим муассасалари сони 77 тадан 212 тага кўпайди. Шунингдек, “Ёшлар дафтари”га кирган эҳтиёжманд оила фарзандлари бўлган 110 минг талабанинг 332 миллиард сўм контракт тўловлари давлат томонидан тўлаб берилди. Хотин-қизларнинг таълим олиш имкониятларини кенгайтириш мақсадида магистратура босқичидаги таълим контрактлари тўловлари давлат томонидан қоплаб берилиши натижасида ушбу босқичда таҳсил олаётган хотин-қизлар сони 11 баравар ошди.

Бешинчидан, ўтган 2016 йилгача давлат ҳисобидан 800 нафар иқтидорли ёш хорижда нуфузли олийгоҳларда ўқиб келган бўлса, сўнгги етти йилда “Эл-юрт умиди” жамғармаси орқали 3 баравар кўп (2300) ёш хорижда таълим олиш имкониятига эга бўлди. Мазкур натижалар “Маҳаллани ривожлантириш ва жамиятни юксалтириш йили” доирасида маҳаллани ёшлар сиёсатининг энг қуйи, энг тезкор ва энг манзилли бўғини сифатида кучайтириш учун пухта асос бўлиб хизмат қилади.

Жамиятни даромади ўртадан юқори давлатлар қаторига чиқиш ҳақида гап кетганда, кўпинча йирик лойиҳалар, катта инвестициялар тилга олинади. Аслида эса бу мақсадларнинг пойдевори маҳалла ва ёшлар бўғинида ётади. Маҳалла тинч бўлса, ёшлар ўзини хавфсиз ва қадрланган ҳис қилади.

Маҳалламиздаги ёшларнинг исмлари, орзулари ва муаммоларини биламизми? Уларни фақат танбеҳ ёки назорат билан эмас, ишонч ва имконият орқали қўллаб-қувватлаяпмизми? Агар ҳар бир маҳаллада камида бир неча янги ёш тадбиркор пайдо бўлса, “йўлини тополмаётган” фарзандлар учун аниқ йўл хариталари ишлаб чиқилса, улар учун очиқ ва жонли маданий-маърифий маконлар яратилса, ҳақиқатан, 2026 йил маҳалла ва ёшлар орқали жамиятни юксалтириш йили сифатида муҳрланади.

Бугунги лойиҳалар, саъй-ҳаракатлар, амалий ишлар айни шу эзгу мақсадларга йўналтирилгани ва юқори босқичга чиқаётгани билан янада аҳамиятли ҳамда долзарбдир.

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН
yuz.uz_news
yuz.uz_news

Диққат, янги лойиҳа:

“Уй-музейларда”

Бошланиши 1-бетда

Шу боис, “Янги Ўзбекистон” газетасида ташкил этилаётган янги лойиҳа — “Уй-музейларда” рукнини халқимизнинг тарихий хотирасини тиклаш йўлидаги эзгу ташаббус деб баҳолаш мумкин. Мақсадимиз бу табаррук масканларнинг жамият ҳаётидаги, ёш авлод тарбияси борасидаги ўрнини кўрсатиш, уларни чинакам зиёрат ва маърифат марказларига айлантиришга ҳисса қўшишдир. Зеро, ўз тарихини, буюк аждодларини улуғлаган миллатнинг пойдевори мустаҳкам, келажаги нурли бўлади.

Ушбу лойиҳанинг илк сонини ўзбек мусиқа маданиятининг улкан намояндаси, академик Юнус Ражабий уй-музейи фаолияти билан бошлашимизда ҳам ўзига хос рамзий маъно бор. Зеро, у зот нафақат ўзбек мусиқа санъатининг йирик вакили, балки миллий ўзликни оҳанг орқали сақлаб қолган улуғ сиймолардандир. Унинг ҳаёти ва ижоди билан яқиндан танишиш эса ўқувчига унутилмас маънавий озуқа бериши шубҳасиз.

Таҳририят

МУСИҚА ИЛМИНИНГ ХАЗИНАБОНИ

Юнус Ражабий ижодхонасига саёҳат

Азизбек ЮСУПОВ,
“Янги Ўзбекистон” мухбири

Тошкент том маънода санъат маскани. Бу ердан етишиб чиққан Тўйчи ҳофиз, Зокировлар, Шожалиловлар, Ражабийлар сулолалари, Ўзбекистон халқ ҳофизлари Муҳаммаджон Каримов, Фахриддин Умаров, Очилхон Отахонов, Ўзбекистон халқ артистлари Турғун Алиматов, Маҳмуджон Ғафуров, театр арбоблари Шукур Бурҳонов, Зикир Муҳаммаджонов, Ғани Аъзамов ва бошқалар халқимиз орасида ифтихор билан тилга олинади.

Бу кўҳна кент доимо шундай — кимнидир бағрига олса, кимнидир ўзининг суронли кўчалари орасида тентирашга маҳкум этган. Тошкент ижод аҳлининг қалбида шаҳар сифатида эмас, кутиш, изланиш, сабр ва умид манзили бўлиб муҳрланиб қолгани ҳам шундан. Ана шу ҳолатнинг энг рост гувоҳлари эса уй-музейлардир. Боиси, чин ижодкорни оломон тўла майдонлар, баланд бинолар, сершовқин чорраҳалар яратмайди, уни, қанчалик ғайриоддий туюлмасин, торгина хона, стол-стул, дарпардадан ўтаётган хира ёруғлик шакллантиради. Уй-музейлар, бир сўз билан айтганда, пойтахтнинг ижод-ла нафас олган лаҳзаси яшириб қўйилган баҳайбат хотира сандиқлари.

Шундай табаррук даргоҳлардан бири, шубҳасиз, Юнус Ражабий уй-музейидир. Ушбу музейга саёҳат мусиқа илмининг даҳоси Юнус Ражабий ҳаёти, миллий мусиқа санъатимиз тарихи билан яқиндан танишиш ва мумтоз мақом сеҳридан баҳраманд бўлиш имконини беради.

Уй-музей Юнус Ражабийнинг бой мусиқий мероси, болалиги ўтган масканни бугунги кун кишиларининг кўз олдида жонлантириш ҳамда Тошкент тарихи саҳифаларини ёритишга хизмат қилиши билан беқиёс аҳамиятга эга.

“Ҳар қандай буюклик замирида ўзига хос самимият мужассам”, дейдилар. Юнус

Ражабий ҳаёти ва ижоди бунга ёрқин мисол. Улуғ ижодкорнинг уй-музейи зиёратида бўлган ёхуд куйларини тинглаган киши бунга яна бир ишонч ҳосил қилишига — қалби ражабиёна тераникка ошно тутинишига шубҳа йўқ.

Дарҳақиқат, Ўзбекистон халқ артисти, бастакор, хонанда ва созанда, академик Юнус Ражабий серқирра ижодий фаолияти билан ўзбек миллий мусиқаси тарихида ўчмас из қолдирган. У, аввало, кенг жамоатчиликка ўткир ширали овози билан танилди. Кейинчалик хонандаликни бастакорлик билан бирга олиб борган санъаткор ўзбек мусиқали драма жанрида самарали ижод этиб, куй ва қўшиқлар, рақс куйлари, хор асарларини ёзди. Ўзбек санъатида ҳали ноталар ёзуви мавжуд бўлмаган бир даврда халқ қўшиқлари ва наволарини нотага киритиш ҳамда басталаш орқали уларни йўқолиб кетишидан сақлаб қолди. Миллий мусиқий маданиятимиз ва мақом санъати ривожига улкан ҳисса қўшди.

Абадият чорраҳасидаги уй

Юнус Ражабий уй-музейи 1997 йилда бастакорнинг ўғли Ҳасан Ражабий томонидан

ташкил этилган. Музей Тошкент шаҳрининг Яккасарой туманида жойлашган. Юнус Ражабий 1956 йилдан то 1976 йилга қадар, яъни умрининг охирги йигирма йилини айнан шу манзилда ўтказган.

Музейнинг умумий майдони 484 квадрат метр, кўргазма майдони 181 квадрат метрни ташкил қилади. Мазкур музей биноси икки қаватли бўлиб, бинонинг олд томонига Юнус Ражабийнинг ҳайкали ўрнатилган. Музейда 7 та — “Мемориал хона”, “Ёшлик йиллари хонаси”, “Санъат хонаси”, “Шашмақом” хонаси”, “Абадият хонаси”, “Фотокўргазмалар хонаси”, “Маърузалар хонаси” мавжуд. Ушбу хоналарда санъаткор ва унинг оила аъзолари ишлатган турли буюм ва ашёлардан иборат 6600 дан зиёд экспонат, бастакор қаламига оид 3 мингга яқин қўлёзма, қарийб 1000 та китоб, 60 га яқин мусиқа асбоби, фотосуратлар жой олган. Уларнинг ҳар бири ўз тарихи ва қийматига эга.

Экспозициядаги XIX аср бошларида танбур чизиғида ўзбек мақомларининг Комил Хоразмий томонидан ёзилган эскича нота ёзуви китоби, Юнус Ражабий ўзи чалган най ҳамда пианино, Юнус Ражабий ёзган 12 жилдли китоб қўлёзмалари, 5 жилдли “Ўзбек халқ мусиқаси”, 6 жилдли “Шашмақом”, “Мусиқа меросимизга бир назар” мусиқий рисоласи, кийим-бошлари, концерт кийимлари, ўзбек халқ чолғу созлари коллекцияси, ўз оиласи, устозлари, шогирдлари ва сафдошларининг мойбўёқда ишланган портретлари, фотосуратлари уй-музейнинг ноёб экспонатлари ҳисобланади.

Музейда махсус зал бўлиб, у ўзбек мақомига бағишланган. Унда Ўзбекистон мусиқа маданияти тарихига доир нодир ҳужжатлар, қўлёзмалар, расмлар бор. Бу ерда меҳмонлар учун махсус кичик концертлар уюштирилади. Музейда Юнус Ражабий ва бошқа машҳур мусиқачилар томонидан яратилган куйларни тинглаш, мусиқа дарғаси ҳақидаги видеофильмни томоша қилиш мумкин.

“Бу хонадонни уй-музейга айлантириш ғояси қандай пайдо бўлди? Шу ерга яқин жойда Абдулла Қаҳҳор уй-музейи ҳам бор. Шуни музейга айлантиришаётган пайт (ўшанда Ўлмас Умарбеков шундай хайрли ишларга бош эди) “Мана шу уй ҳам музей бўлиши керак”, деб ўтиб кетган, — дея ҳозирлайди Юнус Ражабийнинг ўғли, Ўзбекистон халқ ҳофизи Ҳасан Ражабий. — Бу фикр менга ҳам маъқул келди. Улуғ хонадон биз учун қанчалик қадрли бўлмасин, унинг ичидаги абадиятга дахлдор санъат хотираларини одамлар кўриши, билиши, ҳис қилиши керак эди. Шундай қилиб, уёқ-буёққа чопиб, рухсат олиб, музейга айлантирдик… Ҳайкал ҳам ўша даврда қўйилган. Одамлар орасида “Ўзбекистоннинг булбули” деган бир норасмий тахаллус юрарди, ҳайкалга эътибор берсангиз, қўлларига булбул қўндириб қўйилган. Тўғрисиям, ашулада ҳақиқатан булбул эдилар-да. Отамиз шундай нозик қочиримлар қилардики, Ўзбекистоннинг булбули деса арзирди. Эркин Воҳидовнинг ажойиб бир тўртлиги бўлар эди:

Эл устозим, мен эса толиб,
Шеър дурларин топмоқдир ишим.
Одамларнинг ўзидан ёзиб,
Олам аро янгратмоқ ишим.

Ҳалиги “шеър дурларин” деган жойини мен “Куй дурларин топмоқдир ишим” деб ўзгартириб, эшикдан кираверишга, пастида ноталари билан бирга илиб қўйдим. Рамзийлиги бор бир шиор-да буям…

Гурлан шаҳридан ашулачилар, созандалар ташриф буюрганда отамиз уларни ижодхонасида кутиб оларди. Соз чалиб беришса ёки ашула айтишса, шуни дарҳол нотага оларди. Тасаввур қиляпсизми, жараённинг ўзида нотага олаверарди.

Музейдаги антиқа буюмларнинг аксарияти отамга мухлислари, шогирдлари томонидан совға қилинган. Бир куни шогирди Берта Давидова хўроз ҳайкалчасини олиб келади. Отамизга узата туриб, бундай ҳазилнамо гап қилади:

— Юнус ака, сиз бу соҳада хўрозсиз, мен эса товуқман.

Бир оз ҳайратланиб турган отам шогирдининг соддалигидан шарақлаб кулиб юборади.

Эътибор билан қаралса, музейда китоблар ниҳоятда кўп. Аслида, булар жами китобларнинг юздан бири ҳам чиқмас. Саралаб, дид билан ўқиса-да, ниҳоятда кўп мутолаа қилар эди”.

Ушбу даргоҳни зиёрат этар экансиз, қадамларингизга монанд барҳаёт наволар — ўзбек, тожик, уйғур мақомлари, озарбайжон, арман тагилари, ҳинд рагалари янграб туради. Музейнинг бир хонасида Тошкентнинг Чақар маҳалласидаги Юнус Ражабий туғилиб ўсган уйнинг митти макети, маҳалланинг фототасвири, ўша уйда ишлатилган уй-рўзғор буюмлари, онасининг портрети, сўзана, санъаткор замондошларининг фотосуратлари жойлашган.

Иккинчи қаватга чиқаверишда рассом Собир Раҳметов томонидан яратилган бетакрор картина осилган. Биринчи хонада Юнус Ражабийнинг ҳаёти ва ижоди, оила аъзолари тасвирланган фотосуратлар, ҳужжатлар намойиш этилган. Иккинчи хонада композиторнинг кутубхонаси жамланган ишчи хонаси ўз ҳолича сақланган. Мазкур хонада соҳир овозида ҳам баҳор латофати, ҳам момақалдироқ садолари, ҳам ўзбек кўнглининг ҳарорати мужассам санъаткор яшаган давр руҳи, айниқса, кўпроқ сезилади.

Уй-музейнинг “Ёшлик йиллари” бўлимидаги кашкул-челак (Юнус Ражабий оиласида ишлатилган), шаҳодатнома (Юнус Ражабий Тошкент мусиқа техникумида ўқигани ҳақида), “Баҳор” мусиқий асари қўлёзмаси, 1926 йилга тегишли, Юнус Ражабийнинг Самарқандда машҳур ҳофизлар ва созандалар билан тушган фотосурати, гувоҳнома (Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган санъат арбоби), сафойил (уйғур халқ мусиқа сози), обдаста (XIX аср), “Санъат хонаси” бўлимидаги беқасам тўн (Юнус Ражабий мақом ансамбли билан концертларда кийган), адрас тўн, “Зайнаб ва Омон” операси дастури, Юнус Ражабийга 1953 йилда берилган “Ўзбекистон халқ артисти” нишони, телеграмма, фортепиано (1930 йилларда сотиб олган), Юнус Ражабийнинг “Фонд хонаси” бўлимидаги қўлёзмалари (“Лайли ва Мажнун” мусиқали драмаси), қамчин (Юнус Ражабийнинг рафиқаси Қумри Муталованинг отасидан эсдалик қолган, XIX аср охири — XX аср бошлари), “Шашмақом хонаси” бўлимидаги “Шест музыкалных поем” китоби (1924 йил Бухорода Фитрат ва Николай Миронов таҳририда нашр эттирилган), “Кичик баёз” китоби, форсий ғазаллар тўплами (XVIII асрнинг иккинчи ярми), “Абадият хонаси” бўлимидаги ашула дафтари (Юнус Ражабий ёнида олиб юрган), Юнус Ражабий уй-музейи барпо этилишида бир гуруҳ санъаткорларнинг имзоси қўйилган саҳифалар каби ноёб буюмлар ташриф буюрувчиларда катта қизиқиш уйғотади.

Ушбу музей Тошкентдаги энг кўзга кўринган, ишини яхши ташкил этган, жуда кўп сонли томошабинларга хизмат қиладиган, яхши экскурсия ишларини олиб борадиган музейлар сирасига киради. Музейга 360. vrmuseum.uz интернет сайти орқали 3D визуал саёҳат қилиш имконияти ҳам мавжуд.

Соҳир овоз соҳиби

1897 йил Тошкентнинг Чақар маҳалласидаги боғбон Ражаб ота ҳовлисида чақалоқ дунёга келади. Унга Юнус деб исм қўйишади. Ражаб ота асли боғбон бўлса-да, жуда сершавқ, санъатни жон-дилидан хуш кўрадиган киши эди. У ўғлини ёшлигидан турли йиғинларга, давраларга олиб борар, жажжи Юнус эса созанда ва хонандалар ижросидаги дилтортар куй ва қўшиқларни мароқ билан тинглаб, ўрганишга ҳаракат қиларди. Юнус Ражабий дастлаб акаси Ризқи Ражабийга эргашиб, дуторда куйлар машқ қила бошлайди.

Кейинчалик эса андижонлик Мирзақосим ҳофиздан Тошкент ва Фарғона водийсида айтиладиган мақом парчаларини тинглаб ўрганади ва дутор чалиб ашула айта бошлайди. У секин-аста Мулла Тўйчи Тошмуҳаммедов, Шораҳим Шоумаров сингари санъаткорлар назарига тушади. Улар ижро этган мақом ашулаларини бор диққат-эътибори билан ўрганишга бел боғлайди. 1919 йилда

у Тошкентда очилган халқ консерваториясининг миллий мусиқа бўлимига кириб ўқийди ва халқ мусиқа мероси дурдоналарини, айниқса, мақом йўлларини созанда ва хонандаларга ўргатишда устозлар анъанасига содиқ қолади.

1923 йили Юнус Ражабий акаси Ризқи Ражабий, Имомжон Икромов ва Исмат чангчи билан бирга Самарқанд билим юртига юборилади. Улар бу ерда Ҳожи Абдулазиз Абдурасулов билан танишади ва тўрт йил давомида таълим олади. Юнус Ражабий бу тўғрида ўз хотираларида шундай деганди: “Биз Самарқандда тўрт йил турдик, соз чалдик, ашула ва қўшиқлар айтдик. Ҳожи Абдулазизнинг ашула йўлларини ўргандик. “Шашмақом” йўллари билан шу ерда танишдик. Хуллас, Ҳожи Абдулазиз бизга устоз бўлиб қолди”.

1924 йилда Ҳожи Абдулазиз Юнус Ражабийни Бухорога олиб боради ва у ерлик билимдон устозлар Ота Жалол, Уста Шоди Азизов, Қори Камол, Қори Нажим, Абдусаид Бегижон сингари таниқли мақом усталари билан таништиради.

Мақом ашулалари, куйлари унинг ҳаёти мазмунига айланади. Энди у тунлари билан мижжа қоқмай, ёдида сақлаб қолган халқ куйларини оз-оздан нотага сола бошлайди. У бу куйларни шунчаки кўр-кўрона нотага туширавермас, ҳар бир мусиқа асарини қайта ўзлаштириб, ўзининг ижрочилик ва бастакорлик тажрибасига суяниб иш кўрарди. Акаси Ризқи Ражабийнинг айтишича, бастакор олти юзга яқин куй, ашула ва қўшиқни ёддан билган. 1937 йилда чоп этилган “Ўзбек халқ қўшиқлари”нинг иккала жилдига бастакорнинг турли жанрлардаги нотага олган халқ куйлари, ашула ва қўшиқлари киритилди. Унинг репертуаридаги “Ушшоқ”, “Талқини баёт”, “Баёт 1”, “Кошки”, “Гиря 1”, “Чоргоҳ 1”, “Қаландар 1”, “Адойи 1-2”, “Кўчабоғи 1-2” каби ўнлаб ашулалар хонанда томонидан юксак маҳорат билан ижро этилиб, унга катта шуҳрат келтирди.

Шунингдек, “Эшвой”, “Курд”, “Қаландари”, “Шаҳноза гулёр”, “Қаро кўзим”, “Дугоҳи Ҳусайний”, “Чоргоҳ”, “Мискин”, “Насруллойи” каби мақомлар ҳамда у тиклаган “Субҳидам”, “Ёлғиз”, “Сайқал”, “Сегоҳ”, “Дугоҳ” ва бошқа ўзбек халқ куй ва ашулалари тингловчилар қалбини ҳамон ҳаяжонга солиб, юракларни тўлқинлантириб келмоқда.

Ҳассос санъаткорнинг саъй-ҳаракатлари ўлароқ, 1939 йилда Романовская ва Анвар Акбаров томонидан тузилган “Ўзбек халқ қўшиқлари” тўпламига у нотага олган 29 та ашула ва халқ қўшиғи киритилган. Бир зум ҳам ижод ва изланишдан тўхтамаган санъаткор 1955-1959 йилларда 5 жилдли “Ўзбек халқ мусиқаси” тўпламини нашр эттирди. Ундан ўзбек, тожик ва уйғур куй-ашулалари, Фарғона-Тошкент мақом йўллари, катта ашула ва ўнлаб бастакорларнинг мингга яқин асари жой олган. 1966-1974 йилларда Файзулла Кароматов таҳрири остидаги “Шашмақом”нинг 6 жилдли янги нашри ҳам Юнус Ражабийнинг узоқ йиллик изланишлари самарасидир.

Бастакор мусиқали драма театрлари учун ҳам бир қатор опера ва куйлар яратди. Масалан, Хуршиднинг “Фарҳод ва Ширин”, Аброр Ҳидоятовнинг “Аваз” спектаклларига халқ ашулалари асосида куйлар басталаган бўлса, кейинчалик Собир Абдулла ва Чустийнинг “Қўчқор Турдиев”, Борис Надеждин билан ҳамкорликда Амин Умарий ва Уйғуннинг “Қасос”, Георгий Мишель билан ҳамкорликда Ҳамид Олимжоннинг “Муқанна” сингари бир қатор драмаларига куйлар ёзиб, ўзбек мусиқали драма жанри шаклланишига ўз ҳиссасини қўшди.

Атоқли бастакор, академик Юнус Ражабий Ўзбекистон телевидениеси ва радиоэшиттириш қўмитаси ҳузурида “Мақом” ансамблини ташкил этди ҳамда бадиий раҳбари сифатида узоқ йиллар фаолият кўрсатди. Бугунги кунда бу ансамбль унинг муборак номи билан аталади. Бундан ташқари, Жиззах мусиқали драма театрига ва Тошкент мусиқа педагогика билим юртига, Тошкентдаги марказий кўчаларнинг бирига ҳамда Тошкент метрополитени бекатларидан бирига унинг номи берилган.

Ражабиёна теранлик

Уй-музей бўйича жами 14 та витраж бор. Ҳаммасини мусаввир Алишер Мирзо чизган. Барчаси санъат билан боғлиқ рамзлардан, тимсоллардан ташкил топган. Ташриф буюрувчилар бу ерда шахмат кўп эканини пайқайди. Аввал уларнинг сони қирқтадан ортиқ бўлган. Ижодкор уларни танишларига, биродарларига совға қилиб юборган. Юнус Ражабий қаерга борса, шахматга алоқадор нимадир олиб келарди. Масалан, Ҳиндистондан бир сантиметрли доначаларни олиб келган эди.

Уй-музей фалсафаси шундан иборатки, у бир инсонни ёдга олишни расмий тантана даражасидан туширib, кундалик ҳаёт сатҳига олиб чиқади. Шу ерда буюклик соддалашади, соддалик эса муқаддасликка айланади.

Уй-музейларга киришингиз билан бу ерда вақт тушунчаси ҳам ўзгаради. Кеча, бугун ва эртанинг чегаралари “юпқалашади”. Яна бир муҳим жиҳат: уй-музейлар давлат музейларидан фарқли ўлароқ, шахсий хотирага таянади. У “катта тарих”ни “кичик ҳаёт” орқали англашга ундайди. Мафкура каби тушунчалар иккинчи даражада қолиб, олдинга лаки кўчган чойнак, эски дафтар, униқиб кетган кийим, оқ-қора сурат чиқади. Тўғри, бу буюмлар буюк ғояларни ташимас, бироқ ўша ғоялар ичида яшаган инсоннинг ҳақиқий қиёфасини кўрсатади. Илмийроқ қилиб айтганда, уй-музей — абстракт тарихга қарши қўйилган конкрет ҳаёт белгиси, жамият хотирасининг моддийлашган шакли. Аждодларимиз меросини ўрганиш, ёшларни тарих, адабиёт ва санъатимизга ҳурмат, миллий қадриятларимизга садоқат руҳида тарбиялашда айнан уларнинг фаолияти муҳим аҳамият касб этади.

ГАЗЕТАДАГИ МАТЕРИАЛЛАРНИ ЛОТИН ЁЗУВИГА АСОСЛАНГАН ЎЗБЕК АЛИФБОСИДА ЎҚИШ УЧУН МАЗКУР QR-КОДНИ СКАНЕР ҚИЛИНГ.

“Янги Ўзбекистон” ва “Правда Востока” газеталари таҳририяти” ДМ

МУАССИС:
Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир:
Салим ДОНИЁРОВ

Таҳририятга келган қўлёзмалар тақриз қилинмайди ва муаллифга қайтарилмайди.
Газетанинг етказиб берилиши учун обунани расмийлаштирган ташкилот жавобгар.
Газета таҳририят компьютер марказида саҳифаланди.
Газетанинг полиграфик жиҳатдан сифатли чоп этилишига “ШАРҚ” НМАК масъул.

Босмахона телефони: (71) 233-11-07.

Қабулхона: (71) 233-56-33 Девонхона ва эълонлар: (71) 233-70-98 E-mail: info@yuz.uz Веб-сайт: www.yuz.uz: (71) 233-47-05

Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги томонидан 2020 йил 13 январда 1047-рақам билан рўйхатга олинган.
Нашр индекси — 236. **Буюртма** Г-246.
30829 нусхада босилди.
Ҳажми — 3 табоқ. Офсет усулида босилган. **Қоғоз бичими** А2.
Баҳоси келишилган нархда.

“ШАРҚ” нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида чоп этилди.
Босмахона манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси, 41-уй.

Навбатчи муҳаррир: Ирода Тошматова
Мусаҳҳиҳ: Насиба Абдуллаева
Дизайнер: Хуршид Абдуллаев

Манзилимиз:
100060, Тошкент шаҳри,
Шаҳрисабз кўчаси, 85-уй

ЎзА якуни — 22:15 Топширилди — 23:20